Peniarth 39 [‘Lew’]

Peniarth 39 1r

or | ry6 vod. arall y deu | le hynny
heuyt a | dylyir eu kynnal yn llys
dygynnull. ac eu | teruynu kany oso/
det y neb oc a | uei yn ky{n}nal tir tr6y
weithret o | bleit ia6n argl6yd neu
yn gouyn tir a geffir drwy weith/
ret gan ar!gl6yd y ba vod bynnac
y keffir ae ar | werth ae yghyuar6s
ae yn rybuchet arall Atteb yn llys
dadleu k6m6t neu gantref dr6y
na | chof ne | detryt megys b<r>ehyr neu
arall cany ossodet y!ghyfreith teruy/
nu ia6n argl6yd yn | y ry6 lys honno
os y llys dygy{n}null [1] a | ymlykaa gw/
neuther gorthrymder megys y dy6/
esp6yt y brennin a | dyly yn diohir g6/
aret yr aghyfreith kany dylyir
herwyd k{yfreith} kynnal gweithret

Peniarth 39 f. 1v

ny ellit y wneuthur yn gyfreith/
a6l. Or dervyd na allo goresgyn/
n6r aghyfreitholi y g6eithret ac
amheu ia6n y!r argl6yd y kahat
y tir y ganta6 y bra6d6r a dyly
barnu y tir y berchen y g6eithred
val y dy6etto y 6eithret oreu ac o
ordi6edo ar y tir o | da kyffro ef a bi/
eiuyd yn dilys \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
Eil yw ny ellir kanlyn k6yn gu[2]/
lanas eithyr ger | bron brennin neu
y neb a gynhalyo yn lle y brennin
kany y ossodet gallu y | gymell kw/
b6l dal or | hon alanas eithyr y neb
a | uei argl6yd ar ba6b sef y6 h6n/
n6 y brenin kany | chyghein o gyfra/
eth k6yno o orsed y orsed y ganlyn
am yr vn defnyd a | hynny y gynn/

Peniarth 39 2r

a g6edy hynny dyuod nebyn yn

---

[1] Bwlch yn y testun, rhywbeth o bosib wedi ei ddileu.
[2] u wedi ei newid i a efallai.

absen h6nn6 y orsed ac erbynnya6
ystyn an!allu ar yr vn | tir o la6 y
gorseda6c a | thr6y hynny redec
yn y g6resgyn. Y gyntaf a | diga/
6n y u6r6 y maes pan y | mynho o
vy6n yn dyd a bl6ydyn a | chyt k6/
yno y llall racda6 am y g6resgyn
h6nn6 nyt ennill deturyt arna/
6 kanys trech y6 pob g6resgyn
kymysgedic yn yr ia6n no go/
resgyn o dieithyr ia6n <a> bot kyfr/
eith yn dyallu bot ansa6d yr h/
ynaf yn ll6r6 ~~pr'~~ perthenogaeth[3]
yn ia6naf hynny diffoder tr/
6y [4] gyfreith a barn a honno
yn argaedigaeth dragy6ya6l
y kynnelir megys y rei vchod

Peniarth 39 2v

Am damch6eina6 y berchenoga/
eth tr6y dadl6ryaeth 6ynneb
yn 6yneb yr amdiffynbleid
tr6y anghyreith yr ha6l!bleit
Neu allu dodi yn erbyn ha6l/
6r kayedigaeth oessoed rieni
o vy6n vn orsed na | chantref
na | c<h>ym6t vo p6y | bynnac a | uo
yn kynnal na dyn dirgeledic
or | g6aed y | tyuo yr ia6n id/
a6 oe[5] blygyd yr hir ~~oduf~~[6] dof[.]
nac estra6n a | erbynnyo g6edu
bo enilledic ia6n tr6y amseroed
y teir oes kanys y | h6nn6 y ma/
e dirgeledic y gyfreith ac yr ne/
b a hanffri or g6aed

Peniarth 39 3r

Ony bei allel proui y vot yn
gamoresgynn6r ar y neb y | tyuei
yr ia6n ida6. Ar dadl6ryaeth hon/
no nyt perthyna6l yn erbyn ka/
m6resgyn6r h6nn6 onyd y lle y re/
tto vn or hen dyledogyon ar y 6res/

---

[3] Sic.
[4] Marc llinell i'w weld, efallai yn lythyren wedi ei ddileu yn rhannol.
[5] e wedi ei wasgu i mewn yn gwneud i hwn edrych fel un gair.
[6] Llinell i fyny wedi ei ychwanegu ar u, ond y gair yn wall.

gyn ac y dy6edud[7] yn | y amdiffyn na
damh6einya6d ettiuedyaeth ida6 y | g/
an y neb y hardel6o \ \ \ \ \
h6nn6 amheu y berchennogaeth o | g6/
byl yn | y lle y pallo ida6 ar6ein ia6n
ar y kyffelybyon \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
Trydyd argaedigaeth y6 gallu o | a/
tteb6r dodi yn erbyn ha6l6r godef ohon/
na6 ehun neu | ha6l tra | bl6ydyn | neu | ofyn dyl/
yet kych6ynna6l yn dydyeu dydon neu

Peniarth 39 3v

ofyn ettiuetyaeth o | ach ac etryt yn
amser kaydic k{yfreith} neu dechreu ky/
freith g6edy hanner dyd prouedic
tr6y uot hysbys ae | chyffelybyon
ar | kyfry6 argaedigaeth honn ae | ch/
yffelyb. A el6ir yn argaedigaeth
amseroed ar d6y argaedigaeth | uch/
ot tragy6ydolyon ynt ae kyffly/
byon achos y | bod yn | teruynnv yr
ia6n Grym argaedigaeth y6 dehor
rac dyn y | r6ym ar | kedernit a | dotto
y orchy6ira6 y ymadra6d megys
kof neu dedryd am | dir neu vechni/
aeth ar gefne6id neu amod6r ar am/
od [8] yny b6ynt gyghein
a6l Sef y6 hynny ar da kyffroedic
gan drossi y | dadyl6ryaeth ae defnyd

Peniarth 39 4r

y dyall barn a | chyfreith diledyf
Y mhob | lle y | dicha6n dyn gofyn ia6n
annyana6l o | bleit rieni ae ennill lle ny
aller dodi yn | y | erbyn difodi yr ia6n my/
6n g6eithred k{yfreith} tr6y gad6 amser
Dyall tremic barn gydrycha6l a | r/
oder yn erbyn dyn yn | ll6r6 collet y | p{er}/
thyno y | dyn ysbeit vn | dyd a | bl6ydyn
oe hameu y6 y | ludyas o | 6yr y | llys neu
yr bra6d6yr y rodi g6ystyl diohir neu
ballu o | argl6ydiaeth o erbynnya6 y | 6ys/
tyl ac am hynny ny | chyll y gyfreith y/
ny vo llithredic vn | dyd a | bl6ydyn or
pan gynnattaer k{yfreith} ida6 gyntaf y

[7] y wedi ei newid o 6.
[8] Bwlch yn y llsgr.

amheu y varn neu y ettiued y g6/
yna6 gan | broui tr6y d6g argl6yd

Peniarth 39 4v

tr<e>mic yn amser y dad ac ef a | gygheinei bot
yn | da y varn ac yn brioda6l yny defnyd
yn her6yd dadl6ryaeth Eil dyall trem/
ic kyndrycha6l y6 dodi ar dyn varn my/
6n r6ym ampherthyna6l kyn kade<i>rya6
dadyl Trydyd dyall tremic kydrycha6l
y6 barnu r6ym ar amdiffynbleid ky6/
lat g6edy kadeirya6 dadyl y | 6aranda6
cof a | barn yn ol deissyf ar | tremic h6nn6
yssyd yn p6yssa6 ar yr ha6lwr achaws
dilys o gyfreith y6 amser y bra6d6r y
rodi barn g6edy darffo kadeir | a dadyl
a | deissyf o | bop | parth neu rodi barn yn
ll6r6 collet neu ennill kyn kadeira6 dad[.]
Dyall tremic absen a | damch6einya
Y | rodi ba<r>n ar diuey<d>annu dyn oe dir kyn
bod yn aeduet amser tremic kanys hyt
yna y dylyir y aros

Peniarth 39 5r
Eil dyall tremic absen y6 rodi barn yn
ll6r6 collet tragy6yda6l kyn kad/
eirya6 dadyl y tremic kyntaf or | deu a
dyellir o an!amserolder ar | eil tremic a
dyellir o blegyt an!amserolder kymys/
gedic yn | y dyfnyd kany aller amheu
y varn trwy annyan y defnyd o | g6byl
o dieithyr kyflad yr amser pei | g6edy
kadeirya6 dadyl y | rodit y varn ar am/
diffynbleit ny | bydei varn absen kanys
y deissyf a | goffaei y | gydrycholder ym
phob amser ar amharodr6yd ha6lbleit y
dylyir rodi barn o!ny | da6 6rth y al6 a hyn/
ny heb gyflad dim or defnyd yn gystal
gwedy kadeirer dadyl a | chyn kadeirya6.
ac or mod h6nn6 vch y6 tremic ha6lbl/
eit kanys ar y dremic ef y perthyn [gafe.]/
el yn | y dyd kyntaf \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
Pa le mywn k{yfreith} y mae y dyn gallu
kadarnhau y 6resgyn ar y da

Peniarth 39 5v

a | dycko ar<a>ll oe vedyant oe anuod. k{yfreith}
a | dyweit pa | le bynnac y | g6elo dyn

arall yn | y diuedyanu oe da perch/
enoga6l na | chyffroedic vo na | digy/
ffroedic bot yn | ryd ~~yd~~ ida6 gad6 y | 6res/
gyn dan y | ol6c ac yr hynny ny ny[9] | chyg/
hein k6yn racda6 Ny | byd eneit vadey neb
y dalher da ar gam gantta6 yr mar6 y | 6ar/
ant neu yr | na allo dyfod ida6 os | tr6y dedryt
g6lat y diga6n ymdiheura6 eh6n. \ \ \
Dirgel y6 pob dadyl g6aranr6yd o | ann
yan kyfreith dioet lunyedic hyt ar | berchno/
gaeth tir a | dayar ac yna y | disgyn ~~ygb~~ yg/
hyfreith gyffredin. Pop ymadra6d o am/
rauael dyall y | dy6ed6yda6dyr bieu y | dy/
allu eithyr lle retto medyant ar | da dyn y ar/
all tr6y y | eireu | ty6yll | ehun \ \ \ \ \
Tri lle y telir Caml6r6 deudyblyc
Pan | talher g6eli taua6t yr bren/
hin a | phan ~~dynss~~ dynessao dyn heb ge/
nyat ar ygneit yn barnu bra6t

Peniarth 39 6r

or byd argl6yd yn | y lle a | phan | 6yssyer
dyn yn erbyn arall y odef y | holi ae dy/
uot ef ar k6ynadur rac bron yr ar/
gl6yd yr llys a | chilya6 or k6yn6r oe ha/
6l ar neb a 6yssy6yt yn | kymryt k{yfreith} yd/
a6 ony byd yr argl6yt yn | y llys vn Ca/
ml6r6 a | dal ac yn oes yr argl6yd h6nn6
ny dyly Caffael y 6randa6 yn | y gofuy/
n h6n. Rac lla6 y tr<e>ithir o G{yfreith} creuyd6yr
y rei a | rod6ynt eu {pro}ffes oe hargl6yd abad
o bob acghyferith[10] lla6 neu droed or a 6nel6ynt
or a | berthyno eu bod yn eneit!vadeu oe ~~acha~~
haca6s neu yn | dir6yus neu yn gaml6ryus oe ple/
gyd yr abad a | dyly eu d6yn her6yd k{yfreith} o orsed
yr argl6yd oe gybidol e hun kanys kabid6l yr
abat yssyd drydyd cybid6l k{yfreith}a6l kanys k{yfreith} ho6el
a | dy6eid na ellir kymell yn | dyn egl6yssic r6ym/
medic 6rth vrddeu cyssegredic neu greuydd

Peniarth 39 6v

y | ateb y neb o <v>aes y senedd or dryc 6eithredoedd[11]
a | dy6etter arna6
[ ]ac lla6 y   treithir or tyf kynnen
kyfr6ng perchen d6y vagl ac ym/

---

[9] ny ny Sic.
[10] Sic.
[11] Llaw wahanol neu newid yn y llaw arferol, ff. 6v-9r. Sillafu yn wahanol hefyd?

rysson am | deruyn a | fin ae h6n<y>t[12] yn
yscyb ae h6ynt yn abadeu ae h6ynt yn
wyr egl6ysic erill yr vchaf y vreint o/
naddunt bieu t{er}uyny ar y llall o bydd/
ant gogyfu6ch gyng6archad6 ac ony | by/
dant yr vn y bo kyng6archad6 oe a/
baty neu y esgopty bieu yn | y blaen eith/
yr nac aed vn onaddunt dr<o>s vn o dri
ar!gae t{er}uyn pa<r>th ae gilydd Sef ynt
y | rei hynny prifdd6uyr a | randir gyf/
reitha6l a | chyuanedd [ ]r bydant gogy/
vu!6ch gyng6archad6 t{er}uyn deu | hanner
a dyly vod rydvnt her6ydd k{yfreith} gyhyd/

Peniarth 39 7r

edd ar kynnhenn[..] hynny a dlyant
dyvod geirbron bra[.]d6r llys benn/
yadur y brennin   6rth eu dosbarth
ae barnnu
[o] d{er}uyd yr argl6yd keisso kym/
mell lleygyon yr abat y ludd
y | rei ny b6ynt ystynnolyon o dir o
vy6n y gyuoeth ef neu yn deulu
rr6ymedic ida6 ar y | 6assanaeth
neu y | s6yddogyon breiniol o | s6yd
llys beunydyol ny ddlyir llu udd/
unt o gyfreith Sef fordd y6 hynny
bot tir yr abat yn garda6tir rydd
ac na | dylyir lludd o!hona6 o | vreint
y tir ae bot 6ynteu yn wyr am/
moda6l kargyth6yn[13] or tir h6nn6

Peniarth 39 7v

ar d{er}uyn eu hamseroedd kanys
tri ry6 6asanaeth tir yssydd llu/
dd a dadle a | chymana[14] ac na dy/
lyir lludd y neb o gyfreith ony[.]
y wr breina6l o | dir neu d{e}ulu6[.][15]
argl6yd neu yss6ydogyon llys be{n}/
adur yr argl6yd kanys h6nn6
y6 y t<r>ydyd dyn y gellir dadleu
drosta6 yn | y abssen her6ydd k{yfreith}
he6el hyt na | chollo dim oe dda
kyffroedic nac anghyffroedic

---

[12] Sic.
[13] Sic.
[14] Dim digon o goesau.
[15] Nodyn talfyriad ar gyfer ‘e’.

yr na | del y dadleu y brenhin y
dydd y gal6er Sef y6 h6nn6
g6r a el y lydd o vreint g6ass/
anaeth y dir kanys pennaf g6a[..]/
anaeth tir y6 myned y | ludd y a[.]/
gl6yd vrenhin ac O d{er}uyd gouyn

Peniarth 39 8r

o bleid argl6yd p6y bieu y ry6 wyr
hynny g6yr ynt yn | seuyll 6rth
briodolder annyana6l a | chyfreith ken/
edyl arnadunt y gaffael sarhaed a gal/
anas or lleddir h6yn yn aghyfreith/
a6l ac 6ynt a fob dyn ny drychauo
breint ida6 ar dir neu o | s6ydd vren/
hina6l eithyr keith annyana6l ac
alldudyon y rei hynny a | dycha6n
eu hargl6yddi y roi ae g6erthu o
gyfreith ac a | dylyant caffael ymda{n}/
vnt or lledir h6ynt yn anghyvreith/
a6l kanyd oes genedyl vddunt ae go/
vyno [16] yma y g6ahan yssydd her/
6ydd k{yfreith} h6el kyfr6ng g6r kreuydd/
ys

Peniarth 39 8v

professa6l a gwr arall egl6yssic g6r p{ro}ff/
essa6l ny ddicha6n g6randa6 vn dadl
dros arall na | b6r6 y | dillat creuyddus y
6rtha6 nac ymroddi ynghyfreith lleyc
kanyd ia6n tynnv dadl o orssedd yr ar/
gl6yd y gybid6l yr abad kanys d6y var/
6olyaeth yssydd mar6olyaeth y gyfreith
a | mar6olyaeth annyana6l mar6olyaeth
y | gyfreith a | dy6edir am y rei a | rodd6ynt
eu proffes oe habad ac <a> gyssyllder ar kreuyd
yn diymado y rei hynny a | diffydd ac a | dre/
inkc eu breint ynghyfreith leygy~~y~~a6l
hyt na dyly ymyreid ar!naddunt Mar/
6olaeth annyana6l y6 pan 6ahaner en/
eid dyn ae gorff Or byd kynnen a
holyon ar y ry6 wyr hynny o blegyd
dylyedyon ny ellir kymmell neb onaddun[.]

Peniarth 39 9r

[16] Bwlch yn y llsgr.

y atteb geir bronn bra6d6r o blegyt
neb ru6 r6ym p{er}ssona6l nac edde6id
p{er}sona6l megys rr6ym mechniaeth
neu ammod neu 6ybydyeid neu lun/
yaeth arall ar r6ym neu edde6id p{er}sona/
6l kanys ru6 dynyon yssyd a. rydheir
or rru6 r6ymedigaetheu hynny Sef
ynt dyn a | vo r6ymedic kyssyllddedic yn
annyan d6yolder breint di6ahan a | dyn a
dylyo her6yd k{yfreith} breint pennaduryaeth
ac a | 6ahanno k{yfreith} a | breint y dyn a | gyssyllder
ac ef hyd na | dylyo ar6ein y kyssydedic
yn bleid nay gymmell o vn modd y dadl
r6ym nac eddeid p{er}sona6l val y | dy6esb6yd
vry yn | y lle ny aller her6ydd k{yfreith} g6neuth/
vr y | penadur yn bleid yr defnydd her6ydd k{yfreith}

Peniarth 39 9v

[ ]efnyddya6l y6 pob r6ym p{er}so/
na6l or a vo p{er}thyna6l yn | y | dadl a
ddotter o vreint ammod neu vachni/
aeth neu 6ybyddyeid neu lunyaeth
neu edde6id Sef y6 hynny ymphob
lle oddieithr perchenogaeth tir a | daear
yr honn a | ddisgyn ynghyfreith anny/
ana6l kanny | chyghein y | edde6id p{er}/
sona6l karcharu ia6n anyana6l o
annuod nac enill goresgyn ar dir bell/
ach no | phedeir blynedd kyd tybyko
Argl6ydd dylev ohono ef dylyed yr
Argl6ydd kynn oes ef nis dyly
kanis ni dyly ef<ef>[17] namyn a ddel yn | [y]
amser ef oni bydd mach arno

Peniarth 39 10ra

B{re}ecan e | brenyn vcheugeyn a | tal
obennyd. xxiiii
E | peyr punt a | tal
E | gygueyn xxiiii a | tal
E | pergyg vcheugeyn a | tal
E | gallaur vcheugeyn a | tal
E | gygheyn xii a | tal
E | dely[.] vcheugeyn
E | keweyrgorn xxiiii
Taulburd e | brenyn vcheugeyn
E | corn e | brenyn ohonau punt

[17] Anodd ei ddarllen.

A[.] corn kechwyn a | uo en | e
gewythas punt
Korn e | pencynyd punt
E try chorn henne a | dele
uot en vueluyn
Pob tlus brenyn [-]
ffyoleu ae [.]yrn ae [.]

Peniarth 39 10rb

Bre[ca]n mab | u/
chel[u]r punt
E | gobenyd xx[iiii]
E | gallaur lx
E | gygweyn xii
E telyn lx
E kewe<y>rgorn xii
E daulburd o | byd
escyrn moruyl lx
O byd ban hyd x[xiiii]
O byd corn | eydyo[n -]
O byd pren iiii k.
Kervyn stellaut o [-]/
rennyn byewyd
xx<ii> . iiii
Os uchelwr . xii
Os mab eyllt . vi
Pop keruyn vnp[ren]

Peniarth 39 10va

pueben[n..] byeuffo iiii{or} k{einia6c}
Sach . iii[i] k{einia6c}
Nythlen iiii{or} k{einia6c}
Budey stellaut ii k{einia6c}
Budey arall .J. k{einia6c}
Grenn. ii. k{einia6c}
Kelurn ..J. k{einia6c}
Menney ..J. hep arder/
chavael sef achaus wr/
th na does glaur
Kauyn traet .J. k{einia6c}
Padell haya<r>n .ii. k{einia6c}
Ffyol brenn ael emenn/
llyn .iiii.{or} k{einia6c}
Bayol ew .iiii.{or} k{einia6c}
Hescyn yu .ii. k{einia6c}
Baeol helyc .ii. k{einia6c}

Peniarth 39 10vb

Heskyn helyc .J. k{einia6c}
Baeol guyn .J. k{einia6c}
Buyall ledan .iiii.{or} k{einia6c}
Buyall gennut .ii. k{einia6c}
Buyall vechan .J. k{einia6c}
Ruimp .ii. k{einia6c}
Tarader peruod .J. k{einia6c}
Ebyll dymey
Kreman .J. k{einia6c}
Guelleu .J. k{einia6c}
Rau .J. k{einia6c}
Keyp .ii. k{einia6c}
Nedyf .J. k{einia6c}
Gelyf .J. k{einia6c}
Rascel dymey
Cropper dymey
Truydeu dym<e>y

Peniarth 39 11r[18]

Serr [–]
Can[–]
Clo [–]
Clo [–]
Fyol [–]
Vche[–]
Saet[–]
Turn[–]
Guer[–]
Kegl[a][–]
Or[d][–]
Sp[–]
Ra[–]
Fo[–]
Kr[–]

Peniarth 39 11v

[–] keure/
[–] damdug
[–]
[–]. k{yfreith}
[–] .J.
[–]
[–] .J.
[–]
[–]

[18] Tudalen wedi ei thorri ar yr ymyl sydd wedi ei rwymo gan adael stribed tenau.

[–] .J.
[–]
[–] y.
[–] [rc]
[–]
[–] uelin. [.]
[–] bren/

Peniarth 39 12r[19]

Torch m[–]
. iiii. k[–]
Kenllha[–]
e | bren[–]
Kenlle[–]
g6rda[–]
Cenlle[–]
Tomt[–]
Kawe[–]
Beru[–]
Honff[–]
Gev[–]
Gle[–]
Pe[–]
Ga[–]
Hl[–]

Peniarth 39 12v

[–]
[–] .ii.
[–]
[–] .iiii.
[–]
[–]reulif xii
[–]d .xvi.
[–]d .xx.iiii.
[–].
[–]ar neu eur
[–] iiii
[–]r6y .viii
[–]
[–]i
[–]aeneid
[–]deid

Peniarth 39 13ra

[19] Tudalen wedi ei thorri ar yr ymyl sydd wedi ei rwymo gan adael stribed tenau.

Sparduneu eureyt .iiii.
Sparduneu aranheyt .ii.
Sparduneu ereyll staeneit
ac euedeyt ~~adylus~~ a | dulis .J.
Rey a adant urch[20] ureynt
e | keuruy e | duc | wartha/
uyl ar | teyr kegel
Ereyll a | adant guert k{yfreith}
arnadunt. sef eu hene
Guarthaueleu o bedant
eureyt .viii.
O bydant aryaneid .vi.
O bydant euyddeid. neu
staneid. neu dulys .iiii.
Brongegyl. vnwerth ag
uarthauel
E | due tor | gegel .ii
Suder .iiii.
Panel keungel .J.

Peniarth 39 13rb

Panel llieyn .ii.
Canuyl .J.
Hossaneu mawr .viii
Due hosyaus .vi.
Due stynaus .iiii.
Botesseu kenheglauc [.]
Escydyeu careyauc .ii[.]
G6yntesseu .J.
Guregys o | byd eur
neu aryant arnau
damdug
O | nebyd .J. P
Kellell. clun .J.
Kellell gell .J.
Honsex .ii
A!galaen guregis .J.
Ruyll .J.
Guregis llauder .J.
Dreua geyrch .iiii.

Peniarth 39 13va

Treua amyt .viii
Due | gluyt buarth .J.
Hual hayarn .ii.
Hual pren .ferdlig

---

[20] Sic.

Hestaur .ferd{lig}.
Cogeyl ceynyauc
Corn canu pueben/
nac byeuffo .ii.
Rey a | deweyt am | dy/
llat pan<e>u damdug
essyd arnadunt.
Ereyll a | deweyt pan/
eu e | dull | hun essyd an[21]/
nadunt sef eu hene
Mantell vrem odguy[22]/
dauc .xx{ti} iiii.{or}
Pop mantell dynessyc .xx{ti} iiii{or}
Pop capan dinessic .xx iiii.

Peniarth 39 13vb

Pob peys dinessic xx[23]<iiii>
Pob tudedin pentan. viii
Crys a | llauder .xx.iiii
Teyspan .viii.
Llenllyeyn .viii.
Penllyeyn viii.
Funen .iii.
Penguuch .J.
Skynn o | byt eydau
  brenyn. punt
Skynn e | urenynes .pu<nt>
Skynn vchelur neu
e | wreyc vcheugeyn
Ruvch mab | eyllt neu
  e | wreyc. trugeyn Ruv/
ch tayauc neu e | 6reyc. x[-]
Clustoc. iiii k{yfreith}
Keueyr e | gayaf <ii>

Peniarth 39 14r

delei nep dewedut cam y!n | er | amsser
hwnnw. Ac yna ed | edrechassant e keu/
reythyeu er honn a uey re | drom y | chosp
onadunt y lleyhau yr hon a vei re | vech/
an e | hach6anegu. Peth or keureyth/
yeu a adassant. Vel y doedynt peth ar/
all a | emendaassant. Ereill a | dyleeassant yn
g6byl. Ac yna y dodassant yn y | melltith
he6el a | hynny o doethyon. ar yr argl6yd

[21] Sic.
[22] Sic.
[23] Ddim yn eglur, edrych fel xi gyda llinell yn mynd ar draws yr i.

ae ssemutei er vn or keureythyeu hynny
namen ea[24] devndep[25] kennvlleydua gyme/
ynt ac a | wu yno Ar eil emelltyth a dota/
ssant. Ar yr argl6ydd ae rodei. ac ar den
ae kemerhei teilegdaut egneydaeth ar ne
6yppey teir kolouyn k{yfreith} A g6erth g6yllt
a | dof. ac a | berthyn attadun A g6edy g6ne/
ythur y keureythyeu onadunt val e | tebe/
gynt

Peniarth 39 14v

y vot yn gwbel y daeth he6el dda ac
escob myny6. ac escob assa. ac escob bangor
ac y am hynny yne uw ar | e drydyd | ar | dec o
athraon a | doethyon ereill o | leygyon. Ac y dae/
thant hyt yn ruvein y gymryt audurdaut
pap ruveyn y gyureythyeu he6el Ac yna
y darlle6t y kyureythyeu rac bronn pap
ruvein Ac y | bu uodlaun y pap vdunt
Ac y | rodes y audurdaut vdunt. Ac y doeth
he6el adref. ar guyr hynny y gyt ac ef
Ac er hynny hyt hedyu edes yn daly
o gyureythyeu he6el Pwy bynnac a vyn/
ho kymryt egneytaeth. val henn y mae
yda6 g6ybot y | llyuyr hun val y bo teil6g y/
da6 kymryt ygneytaeth. Pan welo y athro
y vot yn deil6g Elleget ef ar yr egnat
llys

Peniarth 39 15r

o aryant od | addeuir Seithuet y6. bot
yn borthord6y 6ythuet y6 daly y
dyn a | lader hyt ban | del y llouryd oe
lad Na6ved y6 g6eled y | lad ac nas di/
ffero Am bop vn or tri hynny O g6edyr
ll6 trychann6r oe wadu Neu dri | na6 | vge/
in o | aryant od | adefir Rei a | de6eyt dylyu
or genedyl y da h6n ar g6at y gyt ac ef
Sef acha6s y6. 6rth uot en acha6s yr aff/
eythoed hynny y lad eu kar 6y Dylyu ona/
dunt 6ynteu hynny o da Ac y 6adu g6aet a | g6eli
a | llad eu kar dylyu onadunt 6ynteu y reyth ry | de/
wedassam ny ychot. E gyureyth eyss6es a | de6/
eit Na dyly neb g6at a | da. ac nas dylyant 6ynteu
Nar gwat h6nn6 Nar da kany dyly kenedyl Na/

[24] Sic.
[25] Sic.

men Sarhaet eu kar ae alanas ac nad | oes yn hyn{n}y
Na derchaf Na gossod Na g6aed Na g6eli Na | choll

Peniarth 39 15v

Ar lle ny bo hynny. Nad | oes na | sarhaet na
galanas Ac 6rth hynny ny dyly y genedyl
dym kam yu g6neythur yr affeythyoed
vchot ac 6rth hynny yr argl6yd ae dyly
kaml6r amdanvnt her6yd meint yr affeyth vn
yn | vndeblyc. arall yn deudeblic. arall yn drideblic
Cany bu ymlad yno. Pei ymlad a | uei dir6y uydei
yr argl6yd Sef y6 messur dir6y ymlad teir | punt
Neu deudec | mu6 Messur caml6r teir by6. neu Nau
vgein o aryant Pwy bynnac a uo llo6rud gala/
nas g6byl a | dyg6yd arnaw. \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
Pa amddifennur bynnac a sauo gantha6 keg/
haus a | chanlla6 ac ef ehun yn drydid. A | cheyssi/
a6 oet 6rth borth ohona6. Ny dyly e gaffael canys
hynny y6 e | borth gyureithya6l. Ny dyly keg/
haus a | chanlla6 seuyll y gyt a nep am ha6l a vo
llei no | che6erthyd trugeyn Neu am | tyr a | dayar
amarch | ac eidyo[n] Ereill a de6eyt na dyly nep

Peniarth 39 16r

keghaus a | chanlla6 am ha6l aryant
ac yscrebyl er meynt a uo yn yr ha6l
Rid y6 teruyn6 bop amsser Nyt ka/
eydic kyureyth am dir egl6ys vn
amsser y regthunt ehun cany hen/
y6 on kyfreith ni o | holant 6yn/
teu ny!ni neu nineu 6ynt6y
kayedic vyd. \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
Val hyn y rennir gala/
nas Trayan ar | e | llour/
ud ae dat ae vam ygyt ac ef
o | bydant vy6. ac o hynny y deup/
arth ar!naw ef ar trayan ar y tat ar vam
Or trayan a | da6 ar y tat d6y geina6c ar y
tat ar vn ar y vam. O deruyd bod plant y
llouryd a bot oed ar!nadunt y | dylyhont
taly kymeint a | dyly ef y | dalu a | deu | onadunt
6y a | d6y geina6c ar y bra6d ac vn ar y ch/
aer

Peniarth 39 16v

Or deuparth a a. ar e genedyl y | traya
a a ar genedyl mam y llourud. ar deu/

parth a. a ar genedyl y | dat Ac yuelly y
kerda yr alanas o vam6ys y vam6ys hyt
seithued vam6ys kanys plant y vam gyn/
taf a vid brodyr. A | fflant yr hen
vam a | vyd keuender6 a | fflant
yr orhenvam a | vyd keuerder6
Plant y bedwared vam. a | vyd
keyneueynt Plant y | bymet
vam a vyd gorchey neu
Plant y | 6chechet vam a vyd gor/
cha6 plant y seithuet vam a vyd neye/
ynt veybyon gorchav. ac nyd | a bellach
hynny kyny 6ypper namen d6y neu deir
onadunt. Buryer yr alanas ar!nadunt
Ac ar ny el arnadunt ranner ar y | guele/
eu

Peniarth 39 17r

y hen6 yny vedydyer ac 6rth hynny y mae | dyr
y vot yntev ar vreint y beichyogi yny vedy/
ddyer O hynny allan yny vo seith | ml6/
yd e dyly y tat tegu | a | thalu drosta6 | ei/
thir na | dyly talu na dir6y Na | chaml6r yr
brenhin drosta6 kany | dyly y brenhin
ddim am anodeu. Nac am | 6eithret dyn
envet ac nat oes b6yll gantha6 ynteu
ef a | dyly hagen dyessewyau y kolledic
or eida6 o | benn seith | mlyned allan ef y | hun
bieu tygu dros y | 6eithret ae dat bieu
talu Canys yna ed | a a!dau | lau yr efe/
iriat ac e | kymer gued du6 arna6
Or pan anher y mab y | uo pedeir | bl6id
ar | dec e | dyly uot 6rth | noe y dat ae
dat yn argl6yd arna6 ac ny dyly
cosp arna6 namen vn y dat ac ny

Peniarth 39 17v

dyly medu na rannv vn geinia6c o da
yn hynny o amser Namen bot yn eydi/
a6 y dat y da oll Canys tat yn hy{n}ny
o amsser a dyly attep drosta6 am bop
peth o byd mar6 y tat yn | y vl6ydyn
gyntaf y ganher y mab ef y hun a a
ymrint y dat Ny dylyir talu ebedi6
mab yny vo pedeir | bl6id | ar | dec ae dat
yn vy6 Gwedy y del ynteu ymreint
y dat ef ae tal Em pen y beduuared
wluyden ar dec y dyly y tat d6yn y

vab ac yr argl6yd ae orchymen y/
da6 ac yna y | dyly ynteu gurhau yr
argl6yd a bot 6rth ureint yr argl6yd
ac ef y hun bieu attep drosta6 o | bop
ha6l a | ovynner yda6 ac ef ehun bi/
eu medu y da ac ny dyly y dat y vaedu

Peniarth 39 18r

o ~~he~~ hynny allan m6y noc estra6n ac os
maed gan g6ynaw or mab racdaw. ef
a | vyd dir6eauc. ac a 6na ia6n yr map
oe | ssarhaet. O byd mar6 map o bedir | blwyd
ar | dec allan ac na | bo etiued ida6 er argl6/
yd bieuvyd y | da yn g6bel. ac a | dyly uot
yn lle map ida6. a | mar6dy vyd y | ty ac
or oed h6nn6 allan e | byd vn | vreint a | bone/
dic can6yna6l Cany!d | oes vreint ida6 Na/
men y vonedd ac nat yscyn ynte6 y | mre[26]/
int y tat yny | vo mar6 y | dat ac na | byd
marcha6c neb ynyscynno Gwerth bonedic
can6yna6l y6 teir | buw a | thru/
gein o | aryant Os g6r ar deulu vyd
ynteu pedeir | buw a | fedwar | ugein | muw
vyd y | werth E Saharet[27] eu pedeir | buw

Peniarth 39 18v

a | ffedwarugein aryant \ \ \ \ \
O deruyd bot kwy!neu vnic rac
rei o | greuydwyr abat yn llys
k6m6t neu gantref a | chremygu[28] yr
orsed ohonunt heb dyuot y ymge/
drycholi ac ar | y | tremit[29] h6nn6 bar{n}nu
gauel a | chymryt da o vanachte neu
ysguba6r yda6 o | ss6yda6c deuet yr
abbat yr orsset gerbron y | ss6yda6c
a | dywedet y vot yn berthennoc yr
da h6nn6 dr6y | briodolder diwahan
o vreint pennaduryath y vynachloc ac
na dylyhir gauaelu y da ef y lle ny
wnelher tr6y k6yn yn | gytbleit ar
amdiffynn6r a | ffroui y tremic ar!na6
Y | ss6ydda6c a | dyly her6yd k{yfreith} a | ly6a6

Peniarth 39 19r

[26] mee wedi ei ysgrifennu ar draws gair sydd wedi pylu; mre yn wreiddiol?
[27] Anodd ei ddarllen, efallai wedi ei gywiro.
[28] Sic.
[29] Sic.

y!da6 y amdiffynn a | rydhadu y | a/
uel Os | s6yda6c a | dyweit na rydd/
haa yr auel onyd y | llys ae barn
dywedet yr abbat na | ddyly y llys
honno varnu dim arna6 ef Ac na/
t | ydi6 dan y | meddyant o vn dadyl Sef
fordd y6 hynny bot tri | ry6 vra6d6r
herwyd k{yfreith} A | chyntaf ohonunt y6
bra6d6r llys bennyadur y | brennyn ac
na | dyly vn bra6d6r eithyr h6nn6 bar/
n6 ar yr abbat herwyd breint nac
ar gynhenneu dr6y gyffreith. Os
y | k6yn a | vyd yn | gyssylltedic rac yr[30]
abbat ae | broffessa6l deuent ygyt yr
llys yn amserha6l ac g6edy gw/
edy gwaran!da6ho ha6l a | gofynu

Peniarth 39 19v

g6rthebet yr abbat Tr6y amdiffyn
dr6y ymdibleida6 y 6rth y plas h6n/
n6 kanys tri | ry6 ymdibleitdya6 yssyd
herwyd k{yfreith} kyntaf y6 y 6rth y plas
yr | orssed Eil y6 yn | y mod Trydyd
y6 ynny defnyd Sef val y mae hy{n}ny
y | neb a ossotter ydda6 llys a | bra6d6r | soy/
dda6c pe{n}nyadur gerbron h6nn6 y dyly
Sefyll tr6y wir a | chyfreith Ac ny dy/
ly bra6d6r his | y | vreint nac ef terfy{n}u
arna6 nac ar y | greuydwyr val y | go/
ssodet yr abbat atteb gerbron bra6/
d6r llys benyadur y | brenhin O | ry6
ach6ysson ac ymdibleidya6 o | ry6
ach6ysson ereill yr rei ab6ysson y
deiligda6t y broffes ar kreffyd kanys

Peniarth 39 20r

dr6y var{n}n y bra6d6r h6nn6 yr ryd/
heir y rei proffessa6l o gyfreith y
byt y gyfreith y kreuyd dan ly/
6odraeth y habat Or byd rei a
dybycko perthynn y habat neu
y | rei oe broffessolyon ef gwneu/
thur gal6edicgaeth am | gam | uar{n}n
ar | roddo bra6d6r llys kym6t neu
gantref my6n kollet yn | y | herbyn

---

[30] Wedi ei newid yn vr?

nys | dylyhant o | gyfreith Sef ffo/
rdd y6 hynny nyt oedd vreint
yr | llyssoedd hynny y | deru{n}ynu
dim arnaddunt na ryddit na | ch/
osp yn vn ry6 vodd a | ffei datga/
nei leyc heb vreint ydda6 o | dir
nac o | ss6yd varn o | gollet yn erbyn

Peniarth 39 20v

dyn nyt oed berthyna6l herwydd
k{yfreith} nae gal6 nac ym6ystla6 ac
ef am y varn honno namyn y | ch/
ynnal yn b6nc o | gamdosbarth a
d6yn kosp ymdana6 a goruot ar
y | bra6d6r brenhinia6l rodi ter/
vyn o | newyd ar | y | dadyl ac yn | vn/
ry6 gyffelyb a | hynny ny dylyyr
abat nae greuydwyr gal6 barn
bra6d6r llys kym6t neu gantref
kanyt oes vreint vdunt y | deruy{n}nu
arnadunt nac o | rydit nac o | gellet Ac
Or dam6einia y | rei hynny roddi
dosparth o gollet yn | erbyn y rei
kreuydus hynny y | s6yda6c a | dyly
Ony | wna orthrymder yn erbyn

Peniarth 39 21r

kyfreith kyn gwnel du attal yr | bleit
G6ybot tr6y varn bra6d6r llys ben/
nyadur yr argl6yd ae kyfreitha6l y
kerdd6yt yn | y | dadyl. kanys howel
da a | genyttaa6d herwyd y | gyfreith
ef y bob pennaeth [31]or!r | a | vei yda6 kym6t
neu yghwanec kynnal pennyddya6l lys
o | riuedi S6yddogyon Megys ydda6
ehun dr6y vreint brenhina6l vreint anod/
uaeu a | chynal bra6d6r llys bennyadur her/
wyd Swyd a | chynal dadleu ar vchelwyr
yn | y wlat dr6y gyffreith gyffredin gym/
ry a | ffei damweinei yr bra6d6r h6nn6
roddi kamvarn yn erbyn yr abat neu y
greuyd6yr my6n kollet y varn

Peniarth 39 21v

honno a | dylyit y gal6 ae | chanlyn y enill barn

---

[31] Ansicr – fe all fod yn lythyren ddyblyg.

y gan yr argl6ydd ehun kany dylyhir
d6yn y s6ydd rac y bra6d6r hyt pan
orffer Trwy gyfreith yscrivenedic a
barn a | llyna yr vn | lle y goruydd ar yr
argl6dd ehun roddi barn o | gyfreith
Teir ovyr vechni essydd vn y6
onadunt pan bryno dyn beth y gan
arall er aryant a | chymryt mach ar y
peth ac na chymerer ar y aryant vach
A bot yn | ydivar gan berchen er aryant
y gyfnewit kany mynn ef muynhav y
mach essydd y!da6 ar | y | peth y kymerth
ac na!d | oes vach yr llall a gymello yda6
e | gyfnewit 6rth hynny y | mae | y over

Peniarth 39 22r

y. mach or neilltu kany mynn y perth/
ena6c ef Eil y6 O deruyd y | ddyn
roddi mach y | arall ar beth | anilis e rych[32]
dilis a | dyuot perchenna6c y dda oe an/
ylyssu Ja6n y6 caffael or perthyn/
na6c yr eida6 kyt rodder mach ar
beth ny | dylyhet y roddi. Ac ny dyly/
ir y kechwynn or lla6 y | mae yn/
dy yny del ar6ystyl cystal ac ef
y gan yr arwayssaf O deruyd
yr arwayssaf dywedut na | dyly
talu namen kymeint ac a | gawas
er y peth Nyny a | dewedun deleu o/
hona6 talu g6erth kyureyth

Peniarth 39 22v

e | peth pa ry6 beth bynnac vo Ac
6rth na eill y mach cynnal y vechni
y daeth yn vach arney e | gelwyr
yn over | vach E da anilis redewedassam
ny vchot p6y bynnac a dyg6ydho yn
gam am egechwenyat byt yr ar/
glwyd yn | y ol Trydyd y6 nyt mach
Mach g6reic Sef y6 hynny Ny
dyly g6reic bot yn vach cany | dyly[33]

Peniarth 39 23r

g6raged g6adu mach ac na dyly hi/

[32] Sic.
[33] Gweddill y dudalen yn wag ond gyda phatrwm blodeuog ar y gwaelod.

theu reith o | wyr or g6adu hi Nyny
a | dywed6n bot yn vach y | mach a | ro/
ddo hi hanys[34] p6y bynnac a allo any/
lyssu da ny a | dywedun bot yn kyure/
ith yda6 y dylyssu kanys g6reic a
eill anylyssu da y gyvreith a | dyweyt
bot yn reit y | vach a | dilyssr6ydd y | genthy
a | bot yn vach e | mach a | roddo hi kanys
g6r a | watta hi. G6ir a | dyly y gyt a | hi
e wato Mach O d{er}uyd y wreic roddi
bryduw ar peth a g6adu ohoney yn
gyvreitha6l E gyvreith a dyweit y
mae g6yr ae g6atta y gyt a | hi Rei
a | dyweit na dyg6yd g6ystyl o | la6 | vach
hyt ym!men vn dyd a | bl6yddyn | Nyny

Peniarth 39 23v

a | dyw<e>dun e | dyg6yd y | g6ystyl o | la6
tri | dyn yn | y | oet Sef y6 y rei hynny
Argl6yd a | mach a | ferchenna6c da
Sef acha6s eu canys argl6ydd a | vyd
mach ar bob da adevedic or ne vo
mach arna6 6rth hynny [ ][35] e | dyg6/
ydd y g6yst6l oe la6 yntev nev o
law e | g6assanaethwyr O la6 argl6yd
Nac o | la6 mach Nyt reit mach ar
dylessruyd ~~xxx~~[36] g6ystyl cany wadant
6y y roddi ac 6ynteu yn dylyu bot
yn veychyeu ar dylessr6yd y g6/
ystyl h6nn6 veth E gan | berchen
y da e | dylyir kymryt Mach a | dyl/
essr6ydd e | gwystyl rac y wadu o/
honau eilweith aer | wchant[37] e | da aer peth

Peniarth 39 24r

[38]Ny ludd boned vethu ny ludd doeth[in]/
eb pechv ny ludd tlodi haeloni
ny ludd golud gebyddyaeth ny
ludd kewilydd karyad Sef achos
y dywedir hyny yr meint vo bon/
edd dyn o bydd anwyd ganttaw
vethu methu a wna val kynt ef
a eirch y doethon Racreitha dy ei[r]

---

[34] Sic.
[35] Rhywbeth wedi ei ddileu?
[36] Bwlch, rhywbeth wedi ei ddileu o bosib.
[37] Sic.
[38] Llaw wahanol, 24v i gyd.

kyn y ddodi a meddylya dy weith/
red kyn y wneutha o myny gaded
dy wyneb cadw dy davawd o myn/
y gadw dy dda cadw dy ddwrn a | ph/
wybynac a gattwo y keigeu hyny
yn dda a dysc or gf[39] vvredic ac a ber/
thyn wrthunt teilwg yw y wran/
daw

Peniarth 39 24v

Canys deu beth yssydd doeth/
ineb a | chyffreith y gyd ac wrt[h]
hyny y dywedir na bydd ynad
neb yr dysc ny bydd ynad neb
heb ddysc yr a ddysco dyn byth
ny bydd ynad ony bydd doeth/
ineb yn | y galon
Ny thal gwr[ei]c byth namyn vn am/
obyr o k{yfreith} ac Sef y tal hwnnw o vr/
[eint] y tir y henyw o!honaw ac
[ny] ddyly neb talu drsti namyn hi e
hun ony bei y roddi oe that neu oe b/
[raw.] neu oe chedyl ac na chymer
[ynt..] vach ar y hamo<b>r. y roddyeid a
ddylyant y dalu cany chymerssan[t]
[m]ach arnaw Sef achaws na | thal gw/
[reic] namyn vn amobyr wrth [vr]/
[eint] y gwr y | ddaeth ataw y tric
ac nad ymchwel byth wrth [vr....]
y genedyl

Peniarth 39 25r

[40]y tat a | deu o | genedyl y vam. Ac eu hun
yn seithuet Oet y reith en 6ythnos or sul
rac 6ynep O chefir y reith dogyn y6
O dyffyc y | reith yr dyn Caml6r yr bre{n}/
hin. ar egl6ys byt yn y | ol a | thalet y
dlyet yn g6byl O d{er}uyd y dyn kym[ry.]
bryduw y gan arall a | dywedut pan y6
ar bedeir | ar | ugein y mae ar llall yn dyw/
edut bot bryduw ar wchecheinia6c
Sef a dyweit y k{yfreith} dylev ohona6 ef bot
yn datuerur pa!har y mae y vryduw
ef ae ar .xxiiii. ae ar .vi. keynia6c [kan]
nyd | ydi6 yn g6adu bryduw a hynny 6r/

[39] Sic.
[40] Llaw wreiddiol yn ôl.

th y l6 kyt de6eter y bot hi yn vry/
duw Nyny a | dywed6n nat bryduw
yny gyvarv<f>o y lla6 yn y gylydd

Peniarth 39 25v

Ac nat. mach ac nat gorvoda6c yny
gyvarfo y lla6 yn y | gylydd neu ygyt
yr egl6ys ar brenhin a | dyly kymell
bryduw. Canys duw a | gymerwyd yn
lle mach ar egl6ys a dyly y g6ahard am
vryduw ar brenhin y chymell Canys y
gan bop dyn a | uydyer e | dylyir kymryt
bryduw. ac y gan wr ac y gan wreic
6rth hynny y dyly a | g6r a g6reic y rodi
hitheu hyt yn oed mab seith | ml6yd a el
dan la6 y berigla6r \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
Pwy | bynnac a | wnel amvot dydua6l
ae gylyd doed y deu amod6r y gyt
a dywedent eu hamod val y mynont y | 6/
neythur a | rodent yn lla6 ev amodwyr
cad6 yr amod ar llun yr | ada6ssant O d{er}uyd

Peniarth 39 26r

y | dyn g6neythur amod ac na | mynno y
gadu ac na wato yr amod yr argl6yd
bieu kymell y gadu val y daduero yr
amodwyr O d{er}uyd y dyn mynnv g6adu
amod. ac arall yn | y yrrv arna6 ac
ynteu yn g6adu ehun. Y G{yfreith} a | dyw/
eit Na da6 arna6 ef namyn y l6
ehun oe wadu o!ny byd g6rchuc[41] ar/
naw Os g6rchuc[42] a | vyd arna6
galwet yr ha6l6r am 6raut Sef
a | 6ran[43] y G{yfreith} y l6 ar | e | sseithvet oe
wadu a hynny val y g6ater mach
ar oet a | vo areith mach y vot ar h6n{n}6
O d{er}uyd mynnv llyssu vn or reith/
wyr hynny ny!d | oes lys arna6
namyn na | hanpho or genedel val

Peniarth 39 26v

y dylyo vot yn reith6r ida6 Sef
val y dyly vot yn reith6r ida6
yn | gynnesset ac y talo y alanas y

---

[41] Sic.
[42] Sic.
[43] Sic.

gyt ac ef Ac y kemero drosta6 ac
wrth l6 y reythur vot velly y gy/
rennyd O d{er}uyd y dyn g6neuth/
ur amod ae gylyd heb amotwyr
namyn ar lla6 yn | y gylyd. ar neill
yn mynnv g6adu. Ny da6 arna6
namyn y l6 ehun oe wadu O d{er}uyd
y | dyn y!amada6 ac arall. am beth
yg6yd tystyon a mynnv y wadu o/
hona6 eilweith Nyny a dywed6n
na dyly ef y wadu yny ballo y
dystyon O d{er}uyd y | dyn ymada6 ac
arall am beth hep dystyon yn | y | lle

Peniarth 39 27r

Nyt amot h6nn6 a | chan nyt amot
g6adet oe l6 ehun Ɑ] Ny dyly neb
g6neuthur amot dros y gyly kan ny
phara amot namyn yn oes y dyn ae
g6nel Ɑ] Ny eill y tat ada6 amot ar
dorr y map namyn gan ganyat y map
Ɑ] Noc a eill y map a!da6 amot ar dorr
y tat ar tat yn vyw Ɑ] amvot a dorr
dydywr Sef y6 hynny kyt g6nel/
ych amot yn erbyn y gyfreith dyr
y6 y gadv \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
P6y bynnac a gymero arall ar | y
orvodogaeth Dyg6ydet ef ymop
keryd or a oed ar | y | dyn a <gy>myrth atta6
Ɑ] O myn yntev e | dyessewau or dyn a
kymerth ata6 ar | y orvodogaeth kymryt

Peniarth 39 27v

yntev 6eithieu y gan y | dyn ar y
amregoll. Ac onys kymer kyt dyly/
ho ef g6neuth6r ia6n dros y orvodo/
gaeth am | e | dyn Ny dyly y dyn g6/
neuthur vn | ia6n ida6 ef kanyt yme/
dewys ac ef Os y goruoda6c a | gy/
mer meichieu y gan y llofrud ar cam[44]/
regoll. ac ar | y | dyessewyau ny byd na6d
ida6 ynteu rac y meichieu hynny Ɑ] O d{er}uyd
y | dyn kymryt arall ar y orvodogaeth ac
oed arna6. a | chenn yr oet dylyssu or llo6/
rud y gorvoda6c talet y gorvoda6c drosta6

[44] Sic.

g6byl ⁋ d{er}uyd[45] y | dyn ada6 goruot peth y
arall y ~~gamh~~ gantha6 yn | y benn ehun
y!d | a pa beth a orw arna6 ae bychan

Peniarth 39 28r

ae llawer kanys e hun a gred6yt
⁋ Tri | pheth ny dylyir na6d racdunt
gan eu bot yn gefadef Gorvodogaeth
A | mechniaeth A goresgyn ⁋ O d{er}uyd y
perssoneu yr egl6ys dyweduet gallu o/
nadunt 6y rodi na6d yn erbyn vn or
tri | feth hynny byt y mynn y brenhin
y g6r a rodes vdunt 6y y nodua honno
ac os rodes yn | y erbyn ehun kadwent
6yntev er | ynn a | rodo ef vdunt 6y
⁋ Pop perchenna6c tir llann. A | dyly/
ant dyuot ar bop brenhin newyd a del
y datkanv ida6 ef eu | breint ac yn
dlyet. ⁋ ac y sef acha6s y datka{n}nant
ida6. Rac t6ylla6 y brenhin a gwedu

Peniarth 39 28v

y datkanont ida6 o g6yl y brenhin bot
yn ia6n y breint y estynnet y bren/
hin vdunt ev breint. Ac yn dylyet
⁋ O d{er}uyd y dyn g6neuthur aghyure/
ith. a rac yr aghyureith honno cyrchv
na6d. ac ag | ef ar y | na6d honno kyuodi
ha6l arna6 Ny dyly yr abadeu nar effe/
ireit y hebr6g ef yny wnel iawn am
yr agk{yfreith} gessevyn ⁋ O d{er}uyd na chyfroho
ha6l arna6 ef hebregen 6ynteu yuo hyt
y | lle y dylyhont y hebr6g ⁋ O d{er}uyd y
dyn g6neuthur o | gam g6erth vn gei/
nia6c y | ar y nodua a | chefroi ha6l arna6
ef am yr agk{yfreith} dygones y | ar y nodua
⁋ Ny dyly y amdifyn or na6d y gw/
naeth gam arnau O!nys hatnewyda

Peniarth 39 29r

o | na6d arall oe newyd yn llann ~~ail~~
arall ⁋ P6y bynnac a | gymero na6d
ef a dyly ymdeith yn | y vynwent ar
gorflan hep ~~gere~~ greirieu arna6
ae scrybyl y gyt ac scrybyle klas ar aba/

---

[45] Sic., dim O

deu hyt y | deluent[46] bellaf. ac y | derget/
vent eu buches trachyvyn ¶ O d{er}uyd
y dyn bot kreirieu arna6 a | g6neu/
thur kam ohona6 adan y greirieu
Ny dyly y amdifyn or kreirieu hy/
nny kanys haedus ¶ Messur gofflann
y6 er6 gyfreithia6l yn | y hyt ae
fenn ar y venwent a hynny ygelch
y | uynwent y dyly uot yn g6mpas
O d{er}uyd bot egl6ys a | deweto dylyv
kynnal dyn seith | mlyned hep

Peniarth 39 29v

wneythur ia6n. Neu <y>speit a | uo huwe
.a | bot yr argl<6>!yd a vo ar y wlat yn
g6rthuenebu ydy am hynny. ac yn
dyweduet nat ydi6 y gantha6 ef ~~yi~~
ydy hi y breint h6nn6 Reit y6 yr e/
gl6ys bot ydy a | gatwo y breint h6nn6
o dystyon dydva6l. ac os keif gater ydi
yn dywarauun y breint ac onys keiff
hitheu ebryghet yr egl6ys ef val y | dy/
lyheo oreu Neu ynteu g6naet ia6n or
aghyvreith redygones \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
Deu amsser y byd agoret. kyvre/
ith am dir a dayar A deu y byd
cayet. O na6etid kalangayaf

Peniarth 39 30r

y bydd agoret hyt na6vethyd
chvevraur O na6etid ch6evra6r
y byd kayet k{yfreith} hyt na6uetyd o vei
O na6uetyd o vei y bydd a!goret
k{yfreith} hyt na6vetydd g6edy a6st O na6/
vetydd o a6st y bydd kayet k{yfreith} hyt
na6uetydd g6edy kalangayaf Sef
acha6s y bydd cayet k{yfreith} y | kynnay/
af ar g6ayann6yn. 6rth dywellyau
y dayar y deu amsser hynny rac lles/
teyrya6 yr eredic y g6ayan6yn A rac
llesteirya6 medi y kynnayaf E ssef
acha6s y mae nau | nyeu g6edy kalangayaf

Peniarth 39 30v

yn gayet or gyfreith. a | nau | nyeu

[46] Ansicr

g6edi g6yl | sant | freyt yn agoret or
gyfreith. Rac cayu k{yfreith} yn vndyd/
ya6c a | nau | nyeu g6edy kalan | mei
yn gayet a | nau | nyev g6edy a6st
yn agoret rac agori k{yfreith} efyt
yn vndydya6c \ \ \ \ \ \ \ \ \
P6ybynnac a | uynno kyfroi
ha6l am dir a dayar kyffro/
et pan | vynno o na6uetid kalan
gayaf allan Neu o na6uetidd
mei kanys yr amsseroed hynny
o | byd agoret k{yfreith}am | tir a dayar
¶ O d{er}uyd y ha6l6r mynnv holi tir
yn yr amsseroed hynny dywet

Peniarth 39 31r

ar yr arglwydd y erchi dyd y waranda6
y ha6l a hynny ar y tir yn | y dyd h6n/
nw dat!kanet y ha6l. Ny dyly caffael
atep y dyd h6nn6 canys ha6l disseuyt
y6 ar | y g6ercheidweit ac 6rth hynny
y g6ercheytweit a | dylyant oed 6rth
eu poth[47] Jawn hagen y6 yr ha6l6r y
ludyas vdunt onyt y gyfreith a | dy
weyt y dlyv onadunt Ac yna y | mae
ia6n yr eneiteu g6aranda6 a | gouyn pa
le y mae eu porth O dewedant bot eu
porth yn eu kym6t ehun Reder | oed
tridieu vdunt O byd yn yr eil kym6t
[48] Na6 | nieu O byd yn | y | trydydd
kym6t neu vot llan6 a | threi y | rytunt

Peniarth 39 31v

ac eu prth.[49] Os kyn hanner dyd y ber/
nir yr oed petha6nos or dyd h6nn6 y
byd yr oed Os g6edy hanner dyd peth/
a6nos o drannoeth. Ac y sef acha6s y6
hynny canyd | oes dyd c6byl ac nat
ia6n talu dryll dyd yn lle dyd c6byl
Ac yn | yr | oet barn<e>dic h6nn6 y mae
ia6n dyuot ar | y | tir ac vynt ac eu
porth Ac yna y mae ia6n g6neyth/
ur d6y | bleit ac eiste yn gyfreithia6l
Sef val yr | eistedyr yn gyfreithia6l
Eiste or brenhin neu or dyn a | uo

---

[47] Sic.
[48] Rhywbeth wedi ei ddileu?
[49] Sic.

yn y | le. ae geuen ar yr heul Neu
ar y drycin rac avlonodu yn | hyn
oe 6yneb ef Ɑ] ar egnat llys neu
egnat y kym6t yr h6n hynaf a | uo

Peniarth 39 32r

yn eiste rac y vron ef Ɑ] Ac ar y lla6
asseu y h6nn6 yr egnat a | uo yn | y ma/
es Neu yr egneit Ɑ] ac ar y lla6 de/
heu y h6nn6 y!r | yffeiriat a | uo yn | y
maes neu y!r | yffeirieit[50] ac eghyl/
ch y brennin y dev heneuyd. ae
werda o hynny allan o bop | tu | yda6
O!dyna forth yr eneit kyuar6ynep
ac 6y y daremryt y eu bra6tle
kygha6s yr ha6l6r ar y lla6 asseu
ida6 ar y fford Ar ha6l6r yn ness/
af ida6 yn | y perued ar kanlla6
or parth arall ida6 A | rygyll yn
seuyll tracheuen y kyga6s Ar bleit
arall e tu arall yr | forth kyga6s

Peniarth 39 32v

yr amdiffenn6r ar lla6 | deheu ida6 ar
y forth ar amdiffynn6r yn nessaf ida6
yn | y peruedd ae ganlla6 or parth arall
ida6 a rygyll traegeuen ynteu Gwedy
darffo eiste yn gyvreitha6l kymerer
mach ar G{yfreith} ysef meichieu a vyd am
dir a dayar G6ystlon o dynyon deu dyn
neu a vo m6y o | pob pleit y rei hynny
ymedyant yr argl6yd y!d | ant o!dyna
y may ia6n dodi tellued ar y maes Sef
y6 hynny gostec ar y maes p6ybynna[.]
a | dorro y delle6ed honno teir [–]
l6ru neu na6 [–] a dal ar geyr a | dywe/
it g6edy yr ost[ec] [vo]t h6nn6 yn div6yn[..]/
nt yr neb ae deweto ac yr kyghaus [y]
de6eter er porth ida6.

Peniarth 39 33r

g6rda	g6rda	henevyd	brenhin	henevyd	g6rda

effeiriat	ygnat	y	kym6t

ygnat	llys	[–]

---

[50] Gair wedi ei wasgu.

llyma y brenhin [llun o’r brenin] ae wyrda

kanlla6	amdiffyn6r	kyga6s		kyga6s	ha6l6r	[–]

rigill	rigill

llyma y | modd ydd eiste y brenhin
yn eu lys penyddya6l
ae wyrda y [Llun o ben] gyda ac ef
Ae s6yddogy!on[51] brenhina6l

Peniarth 39 33v

Gwedy darfo eiste yn Gyureithia6l mal
y dewetassam ny vchot yna y mae ia/
[6]n yr egnat dywedut 6rth y ddwy | bleit
[y]mddywed6ch o gyfreith 6eithion ac yna
mae ia6n yr egnat gouyn yr ha6l6r
[p]6y de | gygha6s dy a | f6y dy ganlla6 ac y/
na y | mae ia6n yr ha6l6r eu hen6i ac y/
na y | mae ia6n yr egn<a>t gouyn yr ha6l6r
a dody di | coll a | chaffael yn eu penn 6y
Ac yna y mae iawn yr ha6l6r dywe/
dut dodaf hep ef. Ac yna y | ma ia6n
yr egnat gouyn yr kygha6s ac
yr kanlla6 a | sauant 6y ida6 ef yn
yr | hynn y mae ef yn | y | dodi ar/
nadunt 6y Ac yna y | mae ia6n

Peniarth 39 34r

vdunt 6ynteu dywedut sav6n a | gwe/
dy hynny y | mae ia6n yr egnat gouyn
yr amdiffynn6r p6y dy gygha6s dith/
eu a f6y dy ganlla6 Ac yna y mae ia6n
ida6 ynteu eu hen6i Ac yna y | mae ia6n
yr egnat gouyn ida6 ynteu a dyt ef
coll a | chaffael yn eu penn 6y Ac yna y
mae ia6n yr ygnat dywedut 6rth yr ha6/
l6r ha6l di weithion dy ha6l Ac yna y | mae
ia6n yr ha6l6r d{e}chreu holi \ \ \ \ \ \ \ \ \
O d{er}uyd y ambrioda6r bot keitweit
gantha6 ar y vot ef yn g6archad6
tir yn eilg6r Neu yn drydyd a bot p{ri}o/
da6r yn y holi a cheitweit ida6 ar y
briodolder Yr amhrioda6r a | gych6yn
racda6

[51] Llun o ben rhwng s6yddogy- ac -on.

Peniarth 39 34v

O d{er}uyd ida6 ynteu holi oe vot yn eil
g6r neu yn drydyd A | bot prioda6r yn
eisteu yn | y erbyn Ny chych6yn y p{ri}o/
da6r erdda6 y ar y tir prioda6r a | gy/
ch6yn trydyd g6r Trydyd | g6r a | gy/
chwyn tryftata6c Sef y6 trefta/
ta6c Mab a a!da6o y dat g6edy
ef ar y tir Treftata6c a | gych6yn g6r
dyuot Sef y6 g6r dyuot dyn a | del
tr6yda6 ehun y tir ac ny | bo neb oe ge/
nedel kyn noc ef ar y tir Ac y velly
y kerda eu breint her6yd y bo en kynn/
llarchadu[52] Gobyr kyureitha6l y bren/
hin o dir ny bo s6yd ohona6 cxx. O dir
[   ][53] y bo s6yd ohona6. Mal
penn hebogedyaeth <Neu>[54] disteynaeth

Peniarth 39 35r

Neu | gyghelloryaeth Neu lumenedyaeth
Neu vaeroni punt O dir y | bo d6y s6ydd
ohona6 vch6eugein a | funt Sef y6 hy{n}n/
ny o vessur randir Penteulv a | dyly v/
gein o bop punt a del yr br{e}nhin[55] am | da/
lev tir a | dayar a hynny o | rann y bren/
hin a dec keinia6c yr disdein 6ir velly
Gwedy barnner tir a | dayar y dyn Ny
ellir lludyas kyuran ida6 o hynny
allan pann vynno na | chayedic vo
yr amser Nac ef ny bo kyureithia6l
yw ida6 ef kyuran bop amser ac ny
dyly kymryd tir anilis yn lle dilis
ac os | cymer ay golli ohona6 yn gy/
ureithia6l ~~y~~ ny dylyir y | ennill ida[.]
Can kymerth anilys yn lle dilys

Peniarth 39 35v

Keit6eit a | dylyant tygu vn | ry6 l6
ac a | dygo y llourud yn eu blaen y bop
p6ngk ac a | dylyant tygu Nat er kas Nat
er digassed Nat er gobyr Nat er g6erth Nat
er dim Namyn er kad6 y | g6yr Ny dylyir
llyssu keit6at o | byt breinia6l kany yrr

---

52 Sic.
53 Bwlch wedi ei adael, posib bod rhywbeth wedi ei ddileu.
54 Bwlch wedi ei adael, posib bod rhywbeth wedi ei ddileu.
55 Llinell talfyriad ond ‘e’ sydd yn eisiau.

ef vn | dr6c ar neb namyn cad6 gan | berch/
enna6c yr eidia6 Tyst a | dyly tygu bot yn
wir yr hynn a | gadarnhao. ac nat er kas
nat er digassed y tyg ac 6rth gerrv dr6c
dyst ar dyn y geill y dyn y | lyssu ynteu
Reith6r not a | dyly tygu bot yn lan | ll6
dyn e | tygo y gyt ac ef ac o phalla vn | g6r
[.r] g6yr not palledic vyd y reith oll Reith
[..]yr kyffredin a | dyly tygu bot yn dybyc/
[..]f gantunt vot yn wir yr hynn y | maent

Peniarth 39 36r

yn | y dygu a | chyt pallo t{ra}yan y reith gyffre/
din yn ol deuparth y dylyir barnu Od | ydyn
kyuriuedi o | dystyon ky6iret neu ballet Od | y/
dyn 6ynteu a | uo dogyn yn | y gyureith diga/
6n y6 deu neu dri kyn | oet g6ell a | uo m6y
Nyt tystolyaeth tystolyaeth vn | dyn O d{er}/
uyd y dyn yn dyd coll neu gaffael keissia6
amot o vot yn arwayssaf Neu y dyston
yn glaf Neu yn agheneu ereill y gyureith
a | dy6eit Na | rymya ida6 hynny kany chauas
y peth a | edewis O d{er}uyd dyg6yda6 dyd coll | neu
gaffael yn amser caeth k{yfreith} am dir a | dayar Neu
yn amser dydon Rei | a | dy6eit dylyu atnew/
ydu y G{yfreith} yn amsser ryd eilweith y gyureith eissi/
oes a | dy6eit Nat oes dim a anoto dyd coll neu ga/
fael Namyn vn peth Sef y6 h6nn6 na | ddel cof

Peniarth 39 36v

yr ygnat o vra6t amdana6 Ac od | amheuir cre/
yrhaer ef Ac yna roder oedd na6 nieu yr
ygnat y ymgoffau y ymdidan a | g6yr a | uo
hyn eu p6yll noc ef Ac yn | y na6vetud dat/
kanet y vra6t yr d6y | bleit a hynny yn | dy
gygheussaeth O d{er}uyd llesteiria6 yr oed ae
o var6 ae o dyghetven arall ae o dremic
~~arall~~ yr ha6l6r Na deuth y waranda6 y
vra6t Byt yr amdiffynwr yn | y medyant
o hynny allan C] O d{er}uyd y dyn pan holer
yn datleu am dir a | dayar dy6edut na 6nel
ia6n a | thystu or ha6l6r yr argl6yd ar ene/
it y wyrda na | wad6s y ha6l ay uot yn dr/
eiss6r a | gal6 am vra6t yna y mae ia6n o
godef y vra6t yn | y maes ar!na6 y divar[n]

Peniarth 39 37r

yn dragy6yda6l oe wachad6 Os ada6 y | maes
a | wna yn aghyureithia6l y divarnv yn oes
yr argl6yd bieuffo y maes y dyd h6nn6 ka/
nys ny eyng ymro ny rodo g6ir \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
P6y bynnac a dyholer o vra6t y G{yfreith} ia6n
y6 ida6 vot yn wr kychwyn drannoeth
ac o hynny allan di6arna6t 6rth bop kantref
a | uo yr argl6yd ae diholyo a h6nn6 y6 oet di/
hol6r Pwy bynnac a dalyo lleidir a lledrat yn
y la6 ay ell6g ay er kyrennyd ay er g6erth os
adef talet seith | punt kanys kyn vo eneit!va/
deu y lleidir Nyt eneit!vadeu ef ony eill da/
lu dyholer val y lleidir ⁋ pa dyn bynnac a | dy/
holer o vra6t y G{yfreith} ay gaffael yn y wlat tros
yr oet a | roder ida6 bit yn eneit!vadeu

Peniarth 39 37v

ony | cheiff ay pryno kany dyly ef y wlat
yn oes yr argl6yd ay dyholyo onyt can dy/
gymot ac ef ⁋ p6y bynnac y kaffer ol lled/
rat yn dyuot hyt y dy ac na allo y hebr6ng
y 6rtha6 byt annreith odef ony byt annre/
ith dyholer ⁋ p6y bynnac y kaffer lle/
drat yn y dy Neu yn dibleu y dy gan vot y
gyuanned yn!da6 kyt bo ida6 ef a | gatwo
y gorff rac lledrat yno eissioes a dylyey
cad6 y ty Ac 6rth hynny y barn k{yfreith} y ty
yn hala6cty Ac a | uo y gyt ac ef eithyr
adneu cany dyly perche{n}na6c adneu cad6
y ty ~~all~~arall rac lledrat Ny byt kolledic
ynteu or eidia6 ⁋ Nyd | oes yn y gyureith lle
y dylyer anreith <g>rypdeyl namyn yn vn | ll[e]
am ladd kelein ⁋ P6y bynnac a | uynno

Peniarth 39 38r

g6neythur dogyn vanac aet ar yr ragla6 a | dyw[.]/
det Ry | 6neuthur lledrat o | dyn Ny leuys ef y | d[y]/
wedut arna6 ay rac y uoned ay rac y vedya[..]
⁋ yna y mae ia6n yr ragla6 devynnv yr effei/
riat atta6 A dywedut 6rtha6 yr hyn | a | dy6/
ysp6yt 6rtha6 ynteu Ac ell6g yr effeiriat y
gyt ac ef hyt yn | dr6s yr egl6ys a | chroesset rac/
da6 Na | thygo anudon Neu o | mynn tyget yn | gy[.]/
taf ar dr6s yr egl6ys ar eil yn y gagell ar try/
dyd ar yr alla6r Ac o!dyna doet yr effeiriat a[.]
y ragla6 a | dywedet ry!gaffael c6byl Ar ragl[..]
na dyly tygv rygaffael dogyn vanac ohona6
Pan holo y dyn yn y datleu ac yn erbyn hy[.]/

ny ny ellir dim ¶ Ny byd eneit!vadeu vnteu
er hynny Namyn lleidir g6erth Ony eill

Peniarth 39 38v

kaffael y g6erth dyholer val lleidir ¶ Ere/
ill a | uarn gadu g6at ida6 er gyrr y ra/
gla6 val y gyrr perchenna6c a h6nn6
y6 y dyall nys myn k{yfreith} \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
P6y bynnac a dotto ar6aessaf ym
men arall a | phallu y ar6aessaf ida6
byt leidir kyuadef a hynny her6yd meint
y lladrat y dalyer ganta6 Yghyureith y
mae hyt pedeir keinia6c y uot yn lleidir
g6erth ac o hynny allan yn eneit!vadeu
Ereill a | dyweit o bop aniueil ped6artroy/
dya6c y uot yn eneit!vadeu Eissoes dioge/
lach y6 hyt pedeir keinia6c k{yfreith} E lleidir
a | werther Seith punt y6 y 6erth yr h6n
[a] | uo eneit!vadeu ny | dlyir dim o da kany

Peniarth 39 39r

dylyir d6yn dial eithr talu y kolledic yr ei/
dia6 Sef acha6s y6 6rth na | dyly ada6
vn dlyet arna6 y da<y> ford y kymynno aed
ony byt plan<t> O byt plant ny dyly kymy/
nnv eithur y daeret yr egl6ys ay | dylyed/
yon ¶ Ny dyly argl6yd ebedi6 dyn a
dyenydyho O dienydiyr y g6lat arall
yr argl6yd bieu y ebedi6 ¶ Ny byd galanas am
leidir ac ny byd llys y r6g d6y genedyl er y
~~eny~~ ddienydua6 ¶ 6yn6yr o wlat arall a | dr/
ayano ac eu hargl6yd o delir eu bot yn | lla/
dron g6erth ac o lleddir dylyu galanas am/
danunt bradwyr argl6yd a | lladron ~~afop~~
a | ffyrnigwyr a | fop dyn a | uo eneit!vadeu
o vra6t y G{yfreith} ny dlyir galanas amdanu[n]
fyrnig6r6yt o | g6adant eu fyrnig6r6yt

Peniarth 39 39v

eu kymeint vyd a g6at lledrat Sef y6 ffyr/
[n]igr6yd diu6nya6 y da yr perchenna6c ac
[.]da6 ehun Sef y6 lledrat pob peth a water
[.]r a | dyccer ¶ Sef y6 aghyuarch pob peth a
[d]yccer yn absen ac ny water ¶ Sef y6 treis
[p]ob peth a dyccer yg6yd o ~~oe~~ anvod ¶ Sef y6
anodeu pob peth a dyccer yn ~~re~~rith peth arall
¶ Ny dylyir am anodeu dim Namyn diessew/

au y dyn oe dda ⁋ Ny dylyir dyenydu caech[56] os
pryn y argl6ydd Ac ony | cheffir dim yn | y la6
y argl6yd a | eill y diheura6 ac o acha6s hynny
y!d | ydes yn deuodi yr argl6yddi diheura6 eu
g6eission alltutdyon ⁋ alltutdyon dros uor
neu o wlat arall yghyureith Ny dlyir eu
dienydu am vwyt nac am dia6t hyt ym/
men y teirnos a | thridieu Namyn diu6yn y
da yr nep bieuffo kanys ryd ynt

Peniarth 39 40r

⁋ am gy neu y!deryn Ny dylyir na dir6y
na dihenyd Namyn kaml6r ar da yr perch/
enna6c \\\\\\\\\\\\\\\\\\
Naw Affeith tan ⁋ kyntaf y6 rodi
kygor y losgi y ty ⁋ yr eil kytssyn/
nya6 ae losgi ⁋ Trydyd y6 mynet o ach/
a6s y llosc ⁋ petwyryd y6 ymd6yn r6yll
⁋ pymet y6 lladd tan ⁋ vch6eche<t> kei/
ssia6 gosgynion ⁋ seithuet y6 by6hau <y> tan
yny ynynho ⁋ 6ythuet y6 rodi y tan ar y
neb ay llosco ⁋ Na6uet y6 g6elet y losgi
⁋ p6y bynnac a vynno g6adu vr vn or | rei
hynny ⁋ Rodet l6 deuddeghwyr a | deugein
⁋ Ac os yn lledrat y gyrrir arna6 y neill han/
ner yn wyr not ar llall yn wyr dynot Neu
talet yn g6byl ⁋ Ereill A | dyweit Nat m6y

Peniarth 39 40v

reith ledrat yn | y byt no deudecddwyr
Ac mae deudegwyr a | 6ata lledrat ar
neill hanner yn wyr not ar llall yn 6yr
dinot ac uelly y g6edir lledrat | llosc ka/
nys m6y breint y lledrat no breint y
llosc ⁋ P6y bynnac a~~e l~~losco ty a [..][57]
llosgi o h6nn6 arall Talet ef y ty a | enyn6ys a | ch/
an nyd | oed eydun 6ynteu y tan y rei bieuvoedd y
ty Bit tan g6yll o hynny allan ac na | thalet neb
oe gylyd ⁋ p6y bynnac a | rodo tan ar arall y
losci ac ef y adef talet y trayan ⁋ p6y byn/
nac a | gynyno tan y | my6n ty ny bo eida6
hyt y!men y teirnos a | thridieu goruot
arna6 y weithret ⁋ p6y bynnac a ada/
6o tan y odyn kyn bo tan arall y llosgo

---

[56] Sic.
[57] Rhywbeth wedi ei ddileu?

Peniarth 39 41r

Ac na | chymero gret y gan y neb a
g<r>asso arney g6edu Talet trayan
g6erth y tan h6nn6 Ɑ] p6y bynnac a
dycco tan yn aghyuarch talet ae weith/
ret ae agyuarch Ɑ] p6y
bynnac a archo <tan> o dy ef bieu talu y weith/
ret g6edy roder ida6 Ɑ] p6y bynnac a arch/
o benffic tan deued heb ha6l heb ara6l ar/
na6 Ɑ] Tri | than ny ~~dygw~~ dywgyr Tan
godeith ma6rth A | than geueil tref/
gord a | vo seith6ryt y 6rth y tei a | hith/
eu yn [ ][58] beithyndo neu tiglys
a | than enneint trefgord a | vo seit<h> | uryt
rydda6 ar tei Ɑ] P6y bynnac a | geme/
ro addneu atta6 talet er y | losgi val ky[n.]

Peniarth 39 41v

O deruyd ynynnv ty ym plith tr/
ef talet ef y deu | dy nessaf a | erbeny6s
ida6 ac o | hynny allan yn dan g6yllt
ac ny | dy6ygyr h6nn6 Ɑ] Ny/
d | a galanas yn ol tan Ɑ] p6y bynn/
ac a | losgo godeithieu Namyn y ma/
6rth ef ay tal Ɑ] ~~G6ed~~ G6ydesseu a
gymeront g6eeu atdunt Neu | beth/
eu ereill o | chollir 6ynt a dylyant y
dalu kanys dylyant y gad6 rac
pob collet Ɑ] Ny!d | oes ~~gyuluan~~ gy/
ulauan a | 6nel tan

Peniarth 39 42r

ar gna6t dyn a | ddiweccyr hep weith/
ret dyn y gyt ac ef Ɑ] O d{er}uyd dyuot
moch y dy a | g6asgaru y tan yny los/
co y ty a | diang y moch Talet perchen/
na6c y moch y ty O llysc y moch cyhy/
dyd ynt kanys dyn[59] ueredic[60] ynt Ac 6r/
th hynny yn | y lle bo k{yfreith} gyhyded Ny
dywygyr Namyn eu bot erbyn yn
erbyn Ɑ] Na dyget neb tan hep gan/
nyat os d6c talet gaml6r cyn | na | 6/
nel dim ac ef Ɑ] Na rodet neb tan heb
6ybot beth ~~a6neri~~ a | 6neir ac ef ac

---

[58] Bwlch wedi ei adael, posib bod rhywbeth wedi ei ddileu.
[59] Sic.
[60] Sic.

os ryd talet trayan y g6eithret
⸿ O d{er}uyd y dyn yn d6yn tan o dy
ehedec tan y ganta6 ⸿ Talet y we/
ithret ony eill b6r6 rann ar y tan

Peniarth 39 42v

ohona6 ⸿ O d{er}uyd y dyn mynet y grassu
y odyn arall hyt ym!men y teirnos a | th/
ridieu y goruyd[61] arna6 ⸿ Ny byd ene/
it!vadeu neb er | treis Sef acha6s y6
Sarhaed eu yr neb a | dr<e>issier a | her6ydd
y vreint dy6etter ida6 y sarhaet oe da
a | dir6y yr argl6ydd k{yfreith}eu g6raged
Llyma dechreu kyureithieu g6ra/
ged O deruyd y wreic bot rodyeyt idi
adan y hagwedi y dyly uot hyt ym
pen seith mlyned ac o byd teir | nos or
seithued ul6ydyn ac yscar onadunt
rannent yn deu hanner bop peth a vo
ar eu hel6 ac a vo vdunt y wreic bieu
rannv ar y gwr de6yssa6 Y moch

Peniarth 39 43r

yr gwr ar deueit yr wreic Ony byd
namyn y neill eu rrannv yn deu han/
ner Ac os deueit a | geiuir a | vyd y deue/
it yr gwr Ar geivir yr wreic Ony
byd namyn y neill rannu yn deu han/
ner Or meibion d6y ran yr tat yr
hynaf ar ieuaf yr tat ar peruedaf
yr vam Y dodreuyn val hyn y | ren/
ir Llestri y llaeth oll eithyr vn bae/
ol ac vn dyscyl yr wreic y!dd | a ar deu
hynny yr gwr y!d | ant Y wreic a dyly
carr A ieu y d6yn y dodren or ty Y gw[.]
a | dyly holl lestri y llyn Y gwr a dyly
y ridyl ar wreic a dyly y gogyr ma[..]
Y gwr a dyly y maen vchaf yr vr[e...]

Peniarth 39 43v

ar wreic y maen issaf y dillat gwely
a vo arnunt y wreic bieuvyd y dillat
a vo danvnt y gwr bieu yny gureichao
a gwedy gureichao ell6g y dillat yr
wreic ac os y wreic arall a g6sc ar y

---

[61] y gydag esgynnydd, wedi ei newid o d.

dillat talet 6yneb6erth iddi y g6r bieu
y galla6r ar brecan ar gobenyd y dra6s/
dele ar k6lldyr ar v6yell gynnut ar tara/
der ar pergyg ar krymaneu oll eithyr vn
kryman a h6ynn6 yr wreic Y wreic bi/
eu y badell ar drybed ar v6yell lydan ar
g6dyf ar s6ch ar ~~xxxxx~~[62] llin achlan ar lli/
nat ar g6lan ar trich6t eithyr eur ac
aryant a h6nn6 o byd eu rannv. ac sef

Peniarth 39 44r

y6 y t{ri}ch6t y lla6gydeu ac a vo yndunt
eithyr eur neu aryant ac o byt g6eeu
eu rannu y pelleneu yr meibion o byda/
nt ac o!ny | bydant eu [63] rannv y g6r
a dyly yr yscuba6r ac a vo vch dayar
ac is dayar o yt y gwr a | dyly yr ieir
oll ac vn | gath ar lleill yr wreic Ɑ] y b6yd
val hyn y | rennir Ɑ] y wreic bieu y kic
yn | y heli ar ka6s yn | y heli a g6edy y
croker y gwr bieu Ɑ] y wreic bieu y lles/
tri y!mennyn b6lch ar ~~y~~ kic b6lch ar ~~y~~ka/
6s b6lch Ɑ] y wreic bieu kymeint ac a all[o]
y d6yn o vla6t y r6g nerth y d6yla6
~~a deulin~~ a deyelin or gell hyt y ty Ɑ] po[.]
vn o!nadunt bieu y dillat eithyr

Peniarth 39 44v

eu mentyll ar mentyll eu rrannv Os
y g6r a vyd br<e>inia6l dangosset y vre/
int kyn y rrann a gwedy y kaffo ef y
vreint rranner val y de6edassam ni vch/
ot Ɑ] Ev dylyedyon talent yn deu han/
ner Os kyn y seithuet vl6ydyn yd | ysca/
rant talet iddi y hacweddi ay hargy/
wreu ay chowyll Os yn vorwyn y
roddir yr hynn a vo ar y air[64] or peth/
eu hynny a geif Os kyn y seithuet
vl6yddyn y dydy6 hi y gwr yn g6byl
o hynny a gyll eithyr y chowyll ay
6ynepwerth ~~Os y gwr~~ a gouyn Os
y gwr a vyd klau6r neu anadel
drewedic Neu na allo ymrein Os o

Peniarth 39 45r

---

[62] Rhywbeth wedi ei ddileu.
[63] Bwlch neu rhywbeth wedi ei ddileu.
[64] Ansicr.

gwreic arall g6edy yscaro ar kyn/
taf ryd vyd y kyntaf Ꝗ O d{er}uyd y wr
yscar ay wreic a mynnv o honno wr
arall a | bot yn | y!divar gan y g6r kyn/
taf ry yscar ay wreic ay gordiwes
o!hona6 ar neill | droet yn | y g6ely ar
llall eithyr y g6ely y g6r kyntaf a
dyly caffael y wreic Ꝗ O deruydd[65] y
wreic bria6t g6neythur cyflavan
dybryt ay rodi cussan y wr arall ay
gadel y govyssya6 ay hymrein sarha/
et ev gwr y6 | h6nn6 Os y hymrein
a dervyd y sarhaet honno a dechre/
uir ar vod y hanner yn wuy Can/
ys o genedel elynyaed yd | heni6

Peniarth 39 45v

Os y | govyssya6 a d{er}uyd taler ida6 sar/
haet a honno heb ar!drychauael Os cus/
san vyd taler ida6 deuparth sarhaer[66]
canyt gweithret cwbyl Os gwadu
y gaffael y r6g y deu uord6yt rodet
y gwr lw L o | wyr ar wreic llw dec
wraged a | deugein o wraged Os g6/
adu y govyssya6 a wna rodet l6 pe/
deir gwraged ar | dec ar gwr y gym/
eint o wyr a hynny o!g | eu kyt gere/
int Ꝗ Os rodi cussan a | wana rodet
y gwr l6 seith | wyr ar wreic l6 seith
wraged ar rei hynny o!g | eu kyfnes/
eivet ia6n eu mam ac eu tat ac eu
brodyr ac eu vch6iorydd Pwy | byn/
nac a dycco mor6yn lathrut a | chyn
bot acha6s ida6 a hi. govyn byth

Peniarth 39 46r

a | rody | di y mi a | mmeintoli ohonaw
ef er hynn ar veint a | rodei a hyn/
ny ar y gret kyn ceissio ef g<6>wedy
hynny y wadu os gyrr hy arnaw
ef credadwy yw hi Canys ena y
mae iawn bot yn eir y geir hi | a[.]
y | gwyrmdawt Can duc ef hi!hi y
lle ~~y~~ny!d | oedd neithiawrwyr O ro/

---

[65] Rhywbeth – marc talfyriad? – wedi ei ddileu ar ôl y ‘d’ cyntaf
[66] Sic.

dyr morwyn y wr ay chaffael hi
or gwr yn llygredic ay diodef hi y
velly hyt trarnoeth[67] Ny eill ef dwy[n]
dim drannoeth oe dylyet hi. Os e[.]
a | wna ynteu kyuodi ar y neithia6[r]/
wyr gwedy as kaffo ef yn llygre[d..]
ac na | chysco kyt a hi hyt tranoet[h]

Peniarth 39 46v

[.]y dyly dim drannoeth y ganta6 ef
[.] d{er}uyd bot bronn<eu> a | chedor arnei ay
[..o]deua6 yna y dyweit y gyureith na
[..]r neb beth ~~y~~<w> | hi ay mor6yn ay g6re/
[..] o acha6s rydy!uot ar!6yd mab ar!nei
6rth hynny y gat y gyureith iddi
[.]diheura6 o | l6 seith | nyn y am y | that
[...]man[68] ay brodyr ay ch6ioryd Os hith/
[..] ny mynn ymdiheura6 llader y | chrys
[..] gywuch ay g6erdyr a | roder dina6et
[...]yd yn | y lla6 g6edy ira6 y losc6rn
o geill kynnal h6nn6 kymeret yn
lle y ia6n ae ran[69]

Peniarth 39 47r

a | rody | di y | mi a | mmeintoli ohonaw
ef er hynn. ar veint a | rodei a hy{n}/
ny ar y gret kyn keissio ef g6edy
hy{n}ny y 6adu os gyrr hi arnaw ef
credad6y y6 hi kanys yna y mae
ia6n bot yn | eir y geir hi ar y | g6yr/
mdawt. kan duc ef hi!hi yr lle ny/
d | oed neithia6r6yr. O rodir mor6/
yn y | 6r ae chaffael hi or g6r yn
llygredic ae ~~diof~~ diodef hi velly
hyt trannoeth oe dylyet hi. Os
ef a | 6na ynteu kyuodi ar y nei/
thia6r6yr a g6edy as kaffo ef yn
llygredic ac na | chysco gyt a hi.
hyt tranoeth. Ny dyly dim
dran{n}oeth ganta6 ef yn

Peniarth 39 47v

[70]ail yw o dervydd roddi gw/

---

[67] Sic.
[68] Sic.
[69] Llaw wahanol, ll. 13.
[70] Llaw wahanol, 47v i gyd.

raic y wr a | thalv y hamobyr
a | gwedy hynny y dwyn hithav
y dad arall a bod arglwyd y tad
y ducpwyd hi iddaw yn mynnv
y hamobyr herwydd <y gwr> ac y ddigones
hi kynn noy dyvod at y tat newyd
ysydd iddi a hithav yn verch o!ver
ef a ry gavad y hamobyr hi nis
dyly o dri achaws wrth na ddylir
y wraic namyn vn amobyr ar
ail achos wrth na wrhaodd hi or
Pan ddoeth yr arglwydd yssydd
yn govyn ar trydydd achos
beth | bynnac a wnaeth hi yn yr
arglwyddiaeth y bv gynt yndi
ni bydd hawl nac arawl yni hol
hithav yr arglwyddiaeth arall y bo
yn!di

Peniarth 39 48r

lle y rann or ar gyv<r>y6 Ac onys ge/
ill y gynnal bid heb ddim P6y byn/
nac a | rodo gwreic y wr hi ar y da/
lu ac os hitheu a | ymre6t talet y ham/
obyr Canys hi e hun a [71] vu rodyat
ar!nei O d6c g6r g6reic lathrut
ay dyuot hi y dy vab vchel6r y gy[s]/
cu genti ac na | chymero y gwr!da
Mach ar y hamobyr talet ehun
O d{er}uyd y dyn d6yn g6reic lath/
rut bit hyt ym!men seith | mlyned
ar dri | eidion cyhyt eu curn ac
eu scyvarn a | chan colles e hun y
breint bit itheu ar y breint h6nn6
hyt ym!men y seith | mlyned O byd
argy6reu iddi bit h6nn6 yn

Peniarth 39 48v

didreul hyt ym!men y seith | m/
lyned Os itheu a | ganyata y treu/
la6 Ny dywygyr dim iddi o
dreul deynt ac ystlys O ben y
seith | mlyned allan o | cheif deir
nos rannv yn deu haner a | hi
megys a | gwreic a | rodieit ar/
nei kanys ny fara g6reic nac

[71] Rhywbeth wedi ei ddileu yma?

o | lathrut nac o rod ar vreint
y agwedi namyn hyt ymmen
seith | mlyned ac nac ag6edia6l
hitheu o ben y seith | mlyned allan
ac 6rth hynny rannent yn
deu hanner P6y bynnac a gys/
co deir nos gyda g6reic or pan

Peniarth 39 49r

arall nas | rodassey. Ny | dyly neb dewedu[.]
nad | el yn vach tros y gylydd o | byd cyfy/
ru 6r ac e | dylyho mynet yn vach llaw/
er hagen o gyfry6 dynyon ny dylyant
vynet yn vach na roddi mach Sef a[..]/
a6s eu hynny. kany delyant 6y wadu
mach Ny dylyant 6ynteu roddi mach
Sef y6 y rei hynny. Menach. ac ermy/
dur a dyn ~~ach~~ aghevyyth. ac scolheic scol
a fob dyn ny allo dyuot y wassanaeth
k{yfreith} hep gannyat arall O deruyd y | dy[n]
roddi mach ar dylyet ae | dyg!6edu er oet
yn vn or teir | g6yl ar!bennic E nodolic
ar pasc. ar sulg6yn er | e | holi ohona6 ny
chyll y ha6l onyd | e | hannoc. Os dy6 | nodolic

Peniarth 39 49v

e kyffre ha6l Ny cheyf attep hyt
trannorth[72] g6edy dy6 kalan Os
dy6 pasc vyd dy6 ~~mer~~ ma6rth
g6edy dy6 pasc bychan Os y | sul
g6ynn vyd dy6 ma6rth g6edy
sul e | drynda6t ar teir 6ythnos hynny
a | el6ir ac ev | breint yn vn dyd dedon
Nyt reit kymryt mach ar dilyssr6/
ydd aryant Nac ar dlysseu treigle/
dic Cae a | chyllell a g6regis Nac ar/
veu hevyt O deruyd y vach a | che/
nnegen kyvaru<o>t ar bont vnprenn
Ny dyly bot yn negyd o wneuthur vn
o try | pheth. ae talv ae g6ystla6. A
cerchv k{yfreith} ac ny dyly ef gechwyn

Peniarth 39 50r

y va6t hyt y sa6del hep wneuthur vn
or tri | pheth hynny o bydd negyd yntev

[72] Sic.

o | wneuthur vn or tri | pheth hynny Ro/
ddet e mach y 6ystyl ynteu er ~~hauu~~
haul6r o bydd g6ell gantha6 ynteu
cyrchet k{yfreith} dyannot Ny dylyir ro/
ddi oet 6rth borth am ha6l vach a
chennogyn kanys dyannot e | dyly
vot O deruyd y ha6l6r g6rthot k{yfreith}
rac deulyn egnat byt rydd y mach a
bit golledic ynteu oe ha6l Cany fara
y ha<6>l ~~iii~~ namen y | tra | barhao e mach
Os y | kynnogyn a 6rthyt k{yfreith} yntev
bot y mach yn vach [ ][73] adeved[..]

Peniarth 39 50v

ar ha6l yn yr a chemell or mach yr
ha6l6r g6bel or deleet O damweynia
y deu | dyn bot k{yfreith} e regthunt. ar neill
onadun yn gal6 am vach ar k{yfreith} ar
llall yn dywedut na | dyly mach namen
dyleu ohona6 ef oet 6rth borth | a | dy/
wedut or ha6l6r deoer mach a | deleaf
y Dyly mach ny dyly dim Dyoer hep
y llall nyt mach ar ny vo mach ar dym
ac emy ny dyly | dy dim kanys adefedic
gynnyt tuhun nas dylye Nyny a | dy/
wedun na dyly ef mach ar k{yfreith} kanys
ardel6<i>s y | llall o oet 6rth borth. ac na/
d | oes oet y ha6l vach a chynno<gyn> \ \ \ \ \ \
O deruyd y dyn kymryt mach y gan
arall ar beth <a dyuot>[74] y | d6ybleit y/

Peniarth 39 51r

gyt yr ha6l6r ar mach ar kynno/
gyn a holi or ha6l6r e mach a
dewed<uet> y vot yn vach ar beth ma/
6r ac atep or kynnogyn a | dyweduet
y vot y<n> vach ar beth bychan a | heb
wadu y vechni Ja6n y6 | er | ygnat
yna barnv bot yn deturyt vn | y ma/
ch pa!har y mae mach ay ar y | peth
ma6r ay ar y | peth bychan a | hynny
6rth lu y | mach kanys mach adefedy<g>
y6 O deruydd y dyn kymryt lla6/
er o 6eycheu ar beth a mynn<v> ev g6a/

[73] Bwlch wedi ei adael.
[74] Rhywbeth wedi ei ddileu yma, a dyuot dan y bwlch.

du or kynnogyn kymeint ac a | dewe/
dassam yn[75] vchot y wadu mach a | dau
y wadu pop vn onadunt 6yntev val
y dewedassam ny vchot Rei a venn ac vn

Peniarth 39 51v

Seyth | wyr g6adu kyt ed | vo pe/
dwar meych | ar | ugein Nyny eissi/
oes a | dewedun hyt nat adv6yn
O deruydd y dyn | tybgv bot mach
yn rydd mach oe vechni o dalu peth
Or deleet a | hep dalu cubel.
Nyny a | dewedun hyt nat rydd ef
a | dyleu ohona6 vot yn vach ar | e | gei/
nia6c diwaethaf val ar y gyntaf.
O deruydd bot mach adefedic ar peth
a bot negydaeth can e kynnogyn am
dalu Ja6n y6 yr mach roddi g6ys/
t[–]y[–]thia6l sef y6 e | g6estyl k{yfreith}ia6l
e | trayan yn well nor tal O deruydd lly/
dyas roddi e | g6ystyl y | mach bieu hebr6g
e | g6ystyl y gyt ar ha6l6r hyt ynyogel

Peniarth 39 52r

Ac a dyly cymryt e | fonnavt gyntaf o
byd ymlad Ac one | wana hynny talet
ehun y dylyet O deruydd keissia6 or ma/
ch d6yn g6ystyl hep y kynnogyn yn | y
gefroi Ny dyly mach d6yn g6ystyl hep
y kynnogyn ony | bydd negydaeth cy/
vreithia6l yn | y | vyd O g6eles ef negyda/
eth yn erbyn yr ha6l6r kyn | no
hynny yntev a eill roddi g6/
ystyl e | kynnogyn yr ha6l6r yn | y ap/
sen o chanyata

[*4 llinell mewn llaw arall, ysgafn ac anodd ei ddarllen*]

Peniarth 39 52v

y kynnogyn yr mach roddi g6ystyl
punt yn lle vn geinia6c a | chyn oed
y g6ystl colli e | g6ystyl Ny dew/
eit e | gyvreith deleu ohona6 tray | ge/
ven namen dimei kanys hynny
y6 trayan y | geinia6c k{yfreith} O | deruydd

[75] Sic.

y dyn roddi kewerthyd punt yn lle
vn geinia6c e | g6ystyl a | dyguydav
[76][Tr]i lle ni | dichwn dyn [hrran] o
[…] y arall d[…] a | dayar nyt am/
[…] […]nant gan nac […] a
[–]annot a cham wresgynnw/
[–]
[…] lle ny | dichawn dyn wan[….]
[…] vynanc y | arall [–] aday[–]
[–]law a | g[–]

Peniarth 39 53r

y | g6ystyl ny 6rthveryr yr kynnogyn
traygeven kymeint ag | un fyrdlig. kanys
e hun a | lygr6s breint e g6ystyl P6y byn/
nac a | 6ystlo g6ystyl a | thebygv ohona6
ef 6rth nad | oes vach arna6 vot y g6ystyl
yn anilis Nyny a | ddywed6n dyg6yda6
y g6ystyl h6nn6 ae vot yn dilis O der/
uydd yr mach roddi peth ma6r y | g6ys/
tyl peth bychan kyureithia6l y6 yr ha6/
l6r kymryt y rym a | roddi ~~ia~~ ida6 y
g6ystyl a~~k~~<ch>yn collo h6nn6 kyn nor oed
ny di6c ef namen y trayan dracheuyn
yr mach ae roddes ata6 E mach hagen
a | di6c yn g6bel yr kynnogyn kanys
aghyureithia6l y duc O deruydd bot
mach ar deudec | keina6c a dyuot oedd

Peniarth 39 53v

y deudec | keinia6c ac nat oes ar hel6 y kyn{n}/
nogyn namyn march a | dalo decpunt a
dyuot yr ha6l6r [ar] mach y gymell e
deudec | keinia6c a dywedut or kynnogyn
ny!d | oes genyf i a | dal6yf y ch6i namyn
vy | march a | h6nn6 nis talaf vi y!wch6i
ac nis g6ystlaf Ny dyly y mach eissioes
d6yn g6ystyl arna6 ef ac ny dyly yr
ha6l6r d6yn g6ystyl y mach namyn
kyrchu ell | deu | oed yr argl6ydd a | menegi
yr argl6ydd na!d | oes namyn peth ma6r
ac na | dyly d6yn y peth ma6r y | g6ystyl
y | peth bychan ac yna y mae ia6n yr ar/
gl6ydd roddi cannyat yr mach y | roddi

Peniarth 39 54r

[76] Llinellau 10-17 mewn llaw arall, s. xv/xvi, anodd ei ddarllen.

y | peth ma6r y | g6ystyl y peth bychan
rac bot yn golledic yr ha6l6r O der/
uydd y dyn roddi mach yr llall ar
beth a g6edy roddi y mach mynet y
na6dd rac y dylyet Ny!ny a dywe/
d6n na | dyly ef na6dd rac hynny
ac y dyly y mach roddi g6yst6l yr ha6/
l6r nev yntev a | watto y vechni Ny
dyly nep kymryt mach yn vnde/
dya6c kanys onys ha6l yn | y dyd
h6nn6 neut ydi6 yn amser na/
d | oes vach ida6 Ny | dyly dyn cym/
ryt mach kynnogyn kanys ~~dyn~~
deu ardel6 ynt ac na cheif yntev
namyn dewis y ardel6 Os o vechny

Peniarth 39 54v

y dewys ny!d | oes kynnogyn Os o
gynnogyn nyd | oes vach ~~ydewys~~
ac 6rth hynny na eill vn <dyn> seuyll
yn vach ac yn gynnogyn Ny | dyly
mach d6yn g6ystyl ar | y cynnogyn
ac ef yn | y | negesseu ehun neu y negess/
ev y argl6ydd Neu yn wann ac ny
dyly yr ha6l6r d6yn g6ystyl y | mach
yghyhyt a | hynny o | yspeyt O deruydd
y dynn kymryt mach ar | da a | g6edy
hynny deol y kynnogyn ae o acha6s ga/
lanas ae o | acha6s lledrat ae o agyvreith/
ieu ereill ny dyly!ho ef y wlat a | m!ynn[v]

Peniarth 39 55r

or ha6l6r y da y gan y mach. Y sef a
wyl y gyfreith yna bot yn ia6n rannv
y kollet y rygtunt yn dev hanner talu or
mach y | neill hanner yr ha6l6r kanys ha/
gyr y6 talu or mach g6bel ac ef yn
wirion ac nat tegach colli c6byl or hau/
l6r yr | y | gredu ohona6 ynteu y mach a | lly/
na y trydyd lle y ~~h~~rann y gyfreith herw/
ydd k{yfreith} hewel O deruydd dyuot y kynn/
ogyn yr wlad eilweith dragevyn 6yn/
teu a dylyant kymyll eu da arna6
ef ac yna y mae ia6n kaffel or mach
haner y da h6nn6 A llyna y lle y | byd | ky/
mell6r mach ar da ida6 e hun O der/
uydd bot mach ar dylyet a | chyn | dyuot

oet y dylyet mar6 y mach ac ada6 ma[b]

Peniarth 39 55v

ohona6 y map a | dyly seuyll ynyle/
dyon y dat Rei a | dyweit o | mynn
y | map seuyll yn | y vechni y mae vch ben{n}
bed y dat y dyly y g6at ar gyureith
Nyny eissoes a | dywed6n[77] na dylyir ca/
nys y doethyon a | dyweit nat erlit
kyureith y byt h6nn dyn mar6 na nef
y!d | el nac vffern Namyn yny el ef yr
dayar y ssef acha6s y6 kyt bo k{yfreith} y | r6g [dy.][78]
ae gylyd ar y dayar honn nyd | oes gy/
vreith y | r6g aghel ae gylyd. ac nyd | oes
kyfreith y | r6g kythrevl ae gylyd namyn
yn ewellys duw ac 6rth hynny dyn
a | el y ar y | dayar ny!d | oes ida6 yntev ky/
vreith namyn kydvot y | neill | rei onadunt
wy ac 6rth hynny y | mae ia6n y vap

Peniarth 39 56r

y mach mar6 h6nn6 g6assanethv kyure/
ith tros y dat val y g6assanethei y dat
bei byw Ony bydd mab ida6 yr argl6/
ydd a | dyly seuyll yn lle mab ida6 ac o
byd reit kymell ef a | dyly kymell val
y kymellei y mach mab bei by6 O der/
uyd y | dyn kymryt mach y gan arall ar
beth a | chynn dyuot oed y dlyed mar6 y
kynnogyn y mach a dyly kymell mab y
kynnogyn Megys y kynnogyn O d{er}u/
yd na | bo mab ida6 sauyd yr argl6yd yn
lle mab ida6 a | thalet trosta6 ac os | g6adu
a | vynn g6adet val y g6atei y | g6r yr | aeth
yn vab ida6 yr y da kan bu g6ell gan/
ta6 mynet yn vab yr g6r rac6 er y | da
no bot yn argl6ydd bid yntev ymreint

Peniarth 39 56v

y g6r y daeth yn vab yda6 er y da A g6a/
det ar y seithuet y vechni Ar g6yr hynny
ny dlyant hanvot o genedyl y kynnogyn
namyn o genedyl yr argl6yd Cany dei/
ryd kenedyl ~~y brenhin~~ y kynnogyn

---

[77] u wedi ei newid i 6
[78] Wedi ei ysgrifennu tu hwnt i ymyl y llinell.

y genedyl y brenhin kyt g6ato y bren/
hin y mach. Yny | dyg6ydo g6at ar vab
am vechni y dat Ny dyly nep o genedyl
y vam ef g6adu dim dros y | dat ef \ \ \ \
O d{er}uyd y dyn rodi bryduw ar beth
talet neu wadet val y deweto k{yfreith}
Sef a | dyweit y G{yfreith} ony 6rthygyr
arna6. bot yn diga6n y l6 ehun Os
g6rthut<g>[79] a | vyd arna6 galwet ynteu
am | vra6t. Sef a | varn k{yfreith} ida6 y l6
ar y | seithuet oe wadu. pedwar o gene[d..]

Peniarth 39 57r

annhuder y tan hyt pan ddadan/
huder trannoeth a | mynnv ohona6
y | wadu talet iddi eidion a | dalo vge/
int ac arall a | dalo dec ar | ugeint ac
arall a | dalo dec a | deugeint ac os d6c
ar dy ac anlloedd ay bot y gyt ac ef
hyt ym pen y seith | mlyned rannv a | hi
megys g6reic a | roddyeid arnei \ \ \ \
Tri ry6 datanhud yssyd datan/
hud ar ac eredic A datanhud
karr A datanhud born a beich Ar dat/
anhudeu hynny ny dylyir eu datan/
huda6 Namyn or Mab yn | y lle y b[.]
y dat gynt Cany dylyir holi datanhud
o ach ac edryf Pwy bynnac y bar/
ner datanhud ida6 O ar ac eredic e[.]
a | dyly eiste ar y tir yn diatep yny

Peniarth 39 57v

[.]m6chelo y gy6yn ar y das ac yna ~~y mae~~
attep y na6uetyd kalangayaf nessaf ky/
ureith ɑ] P6y bynnac y barner dat/
anhud ida6 Oy ryuot ac ar a | chyuanned
ac aylwyt ida6 ehun Neu oe dat gyn
noc ef ar y tir h6nn6 Ef a | dyly bot yno
yn diattep hyt y Na6uetyd ac yna rodi
attep ac yn yr | eil na6uetyd k{yfreith} gyfia/
wn ɑ] P6y bynnac y barner dadan/
vd ida6 Oe ryuot ae v6rn ac ay
veich ay ef ay dat gyn noc ef yn
[kyu]anhedic ayl6yt ar y tir ef a | dy/
ly vot yno yn diattep teir | nos a | th/
ridieu ac yna rodi attep ac ym!me{n}

---

[79] Ymgais i newid g6rthut i fod yn g6rthtug trwy ychwanegu g.

y | na6vetyd k{yfreith} Ar dadanhudeu

Peniarth 39 58r

hynny Ny dylyir eu barnn vyned
o!ny byd rodd ac ystyn y gan ar/
glwyd ida6 gynt ar y tir P6y
bynnac ynteu a | vynno holi tir O
ach ac edryf dangossed y ach hyt
y kyff y heny6 ohona6 Ac o!d | y/
dy6 ef yno yn betwaryd gwr
prioda6r eu Canys yn petwaryd
gwr y!d | a gwr yn brioda6r Ac
nyt velly y dysgyn dyn oe briodolder
yny vo alltut Canys k{yfreith} a | dyweid O
d{er}uyd y dyn bot yg6lat arall ay o ach/
a6s dyhol Ny o acha6s galanas ae o aghe/
neu ereill Ny allo ef kaffael y wlad yn bri/
d6erth kyureith a | dyweit Na ddifyd y bri/
odolder hyt y na6vetyn pa amsser bynnac

Peniarth 39 58v

y del oe o!vyn Ac ony byd ereill ar y
tir gwedy yscynnv yn briodoryon Dylyu
ohona6 g6byl or a edewis Ac o | byd ereill
g6edy yscynnv yn bryodoryon yn | y erbyn
Dylyu k{yfreith} gyhydedd y rygtunt ay gyur/
an kany dyly prioda6r kych6yn rac y
gylydd ¶ Os y | na6uetyn a | deu ovyn y
tir difodedic yn | y briodolder a h6nn6
dodet diaspot am y uot yn mynet o
brioda6r y amrioda6r Ac yna y g6yr
ynteu kyureith y diaspot honno ac
y ryd kynn6ys yda6 Sef y6 hynny
kymeint ac vn or kyuryuedi ac
e h6ynt ar y tir yn eiste yn | y er/
byn a honno a elwir diasspat

Peniarth 39 59r

vch anufyn a | chyt doter y diaspat hon/
no o | hynny allan ny werendewir vyt[.]
Ereill a | dyweid Na dyly y | nauetyn do/
di y diasspat honno Namyn y vyned
o briodawr yn amriodawr. Ny dylyir
g6randa6 vr vn or teir | ha6l hynn yn a[m]/
sser caeth k{yfreith} am dir a dayar. Sef ynt
y rei hynny. ha6l briodolder. A ha6l dathan/
ud. A ha6l emurthren. herwyd g6yr g6y/

ned ny dyly g6reic caphael tref tat Ca/
ny | dyly deu vreint o vn lla6. Sef y6 hyn/
ny tref tat y[80] | g6r. ar eidio ehun. A chan/
ny dyly hitheu tref tat ny dylyir y rodi
hitheu Namyn yny dylyho y | meibion tref
tat. Rei a dyweid na dyly meibion vn
wreic tref tat o vamvys. Namyn meib/

Peniarth 39 59v

[o]n vn wreic. Sef y6 honno G6reic a ro/
[d]o y | that ae brodyr yn G{yfreith}a6l y alltut
A chyt roddo y | chenedyl hi!hi y alltut
ac nas rodo hynny o dynnyon. Na | dyly
y meibion vam6ys. E k{yfreith} eissioes a dy/
weit bot teir g6raged a | dyly eu mei/
bion vam6ys. vn y6 onadunt. g6reic
a rodo y | chenedyl yn gyfreitha6l y alltut
Er | eil y6 g6reic a dycco alltut treis ar/
nei heb honneit ac or treis honno. kaff/
ael mab ohonei or alltut. E gyureith
a dyweit canny | cholles hi y breint na | ch/
yll y mab hithey y | dylyet o vam6ys.
Trydyd y6 g6reic a | rodo y | chenedyl
yg6ystyleiraeth alltuded. ac yn | y g6yst/
leiraeth h6nn6 caphael Mab ohonei

Peniarth 39 60r

o alltut. h6nn6 a dyly tref tat o vam/
6ys. Ny!d | oes vn 6reic a ymrodo ehun
y alltut a dylyho y meibion vam6ys.
Rei a dyweit am veibion y ry6 wr/
aged hynny. kyt b6ynt tref!tatogy/
on Nat ynt briodoryon. Y gyureith.
A | dy6eid Na | chywyn prioda6r rac am/
prioda6r. ac y cychwyn p{ri}oda6r rac me/
ibion y ry6 wraged hynny ay | ar g6/
byl. ay | ar beth. Ac. 6rth hynny y gat
y. G{yfreith} y rei hynny yn briodoryon. Ar
G{yfreith} eissoes o byd s6yd neu vreint
or tir. Na | cheif ef dim ohona6 hyt
y trydyd g6r. Canys c6byl y6 bre/
int p{ri}oda6r A gynwarchat6o Nogyt

Peniarth 39 60v

vn newyd | dyuot: ac yn drydyd g6r y

[80] y wedi ei ddileu, a wedi ei ychwanegu uwch ei ben o bosib gan law ddiweddarach.

byd h6nn6 yn diga6n warchad6. Ony
byd hyn a damh6einei caffael o gym/
raes mab o | bennaeth alltut yn G{yfreith}ia6l
a h6nn6 y | gat y. G{yfreith} y dan y s6yd ay
ureint yn didannot Ɑ] Cann6yna6l po/
wys. Ny dyly mam6ys. Nac o 6ynet.
y bo6ys. Ac y uelle ynyheubarth
Ny dyly y tat deunydya6 dylyet y
mab Namyn yn | y oes ehun. am dir
a dayar. Mwy noc a | eill y mab tre/
issia6 y dat yn | y oes am y tir. yuelly
ny dyly y tat treissia6 y mab a | chyt
as treissia6 ef y mab ae d6c trach/

Peniarth 39 61r

euyn. Eithyr | un | peth yny vo kutun/
dep tat a brodyr a | cheuender6 a | ch/
yuerder6. Ac argl6ydd. am dalv tir
yn waetir a h6nn6 ny eill y mab y
d6yn trcheuyn Canys yr mab y pry/
n6t hed6ch o h6nn6 megys yr tat
Canys hynny o dynyon y6 y | gradeu
ny ellir deunydya6 tir heb eu kygor
A | chyny | bo tir y ry6 dyn h6nn6. Ny
byd alltut eissioes. Namyn bonedic
can6yna6l vyd. Bonedic can6y/
na6l y6 dyn a vo y | gyulaun voned
y | gymry ac o | uam ac o tat. Kyure/
ith egl6ys a varn na dyly vn mab

Peniarth 39 61v

tref tat Namyn y mab hynaf yr
tat or wreic bria6t k{yfreith} hewel a
uarn yr mab ieuaf megys yr hy/
naf. Ac a varn na dyccer pecha6t
y tat. Nae aghyureith yn erbyn
y mab am dref y dat Nyt dilys
y dyn ~~Nae aghyureith yr~~ y dyuo/
dyat o!nyt tr6y vra6t k{yfreith} neu
o ystyn argl6yd Rei a dy6eit
o lledir dyn am dir dylyu oe
etiued y tir h6nn6 yn 6aetir vd/
unt wedy hynny. Y G{yfreith} a dy6/
eit nat g6aetir yr vn namyn
tir llofrud a daler yn. G{yfreith}ia6l
g6edy na bo ar <y> hel6 dim a | dalo

Peniarth 39 62r

Nac o geinia6c baladyl.[81] Nac o | dim ar/
all. ac a varn na dylyir. llad vn dyn
Namyn llofrudd. Ny 6nel y g6byl ar
tir h6nn6 a dylyir y rannv y rygtunt
val y dylyit rannv yr alanas. Pwy
bynnac a diodeuo. M6yn<h>au y dir vn
dyd a bl6ydyn. hep turef. hep ynwy/
wet. Ac yn sy6wlat.[82] ac. ef ac eiste ar y tir
Y G{yfreith} a | dy6eit. Na dyly h6nn6 attep or tir
h6nn6 wedy hynny. Namyn y bot yn
vywedic y ha6l. ac yn ha6l trabl6ydyn
⸿ Sef y6 turef ac enwywet. llosci tir a | th/
orri erydyr. ⸿ P6y | bynnac bieuiffo tir
yglan traeth. ef bieuvyd cyflet ae dir
traeth. A | g6naet goret arna6 os mynn
eithyr y mor o b6r6 beth yr t<a>eth[83] neu yr

Peniarth 39 62v

tir. brenhin bieuvyd h6nn6 kanys
pennvarch brenhin y6 mor ⸿ Tri | th/
l6s. kenedyl y6. Melin a | choret a ffer/
llan. Ar tri hynny. Ny dylyir. eu
rannv Nac eu kychwynnv Namyn
rannv eu ffr6ytheu yr nep ae dylyo
⸿ Tir gorfflan ny delyir y | rannv her/
wyd tydynne6. Namyn her6yd gar/
deu. Ac o byd tei arna6. Ny dyly y
mab ieuaf 6ynt m6y nor hynaf
Namyn eu rann6 her6yd steuyll
⸿ Ny | dyly nep attal gardeu. ganta6
her6yd breint y teil namyn vn vl6/
ydyn Canys bop bl6ydyn y | dylyir
y | theila6 ⸿ Branar d6y vlyned y
dylyir y eredic. Tir g6yd wir velly

Peniarth 39 63r
Bua<r>theil teir blyned y | dylyir y
eredic. Cardeil pedeir | blyned. Tir
coet wir uelly Branardir pede/
ir blyned heuyd ⸿ Ny dyly bra6t
vot yn goedor yr bra6t arall. Na/
myn talet ida6 coet kystal ac a
diodes ynteu. Ac ony cheif goet
kystal ac ef talet or maes ida6
cymeint ar coet. ac ony cheif o

[81] Sic.
[82] Sic.
[83] Sic.

henvaes. ardet yr h6n rediosces
y coet y arna6 bedeir blyned ac o/
dyna allan rodet eu bra6t kystal
ac ida6 ehun ohona6. Ꝗ Ny | dyly
neb na g6erthu tir nae bridia6 heb
ganyat argl6yd Namyn lloget

Peniarth 39 63v

bop bl6ydyn os mynn Ꝗ G6yr a vo
dan abadeu A g6yr a vo dan escyb.
6ynt a dylyant p{ri}dia6 eu tir gan
ganyat y rei hynny os mynnant
Y gyureith a dy6eid y dyly y me/
ibion. vchel6yr: kad6 argl6ydia/
eth ar eu halldudyon val y | dyly
y brehin cad6 argl6ydiaeth ar y
alltudyon ynte6. ac val y!d | a all/
tudyon y brenhin yn briodoryon
yn bed6aryd | g6r g6edy doter
ar diffeith brenhin wynt .y. velly
y!d | a alltudyon y meibion en
briodoryon yn bedwaryd | g6r o
bydant yn g6archad6 tir a!da/

Peniarth 39 64r

nadunt. kyhyt a hynny ac o hyn/
ny a!llan ny dylyant uynet y
u<r>th y meibion vchel6yr. Canys
p{ri}odoryon ynt adanadunt. Ac
yna y dylyant 6ynteu d6y bri/
odolder. vn yn | y wlat yd hanffo/
nt ohonei ac arall yma. G6<e>dy
b6ynt briodoryon 6ynteu eu ty/
dynnev a | e!dir vdunt her6yd
y dylyont ac eu tir namyn hy/
ny yn tir s6ch a | ch6lldyr y rygtu/
nt. O | myn yr alltudyon mynet
y 6rth eu argl6ydi kyn eu bot yn
briodoryon. 6ynt a | dylyant ada6
hanner vdunt. Ac os or ynys
pan hanuydant hon yma.

Peniarth 39 64v

Ny dylyant trigya6 yn vn. lle y | thv
hun y | gla6d offa. Ac os tya[84] mor yr

[84] Sic.

han6edant. Ny dylyant trigya6 y/
ma Namyn hyt ar g6ynt. kyntaf
y caffont vynet eu gla6t.[85] Ac o | thri/
gant ym6chelent Ar eu keychywet
val kynt. Ereill a dyweit Na dyly/
ant vynet. hyt y trydyg6ynt. Ac os
y mab uchel6r ac eu gyrr 6ynteu og | e[v...]
hanvod cyn noc eu bot yn briodor[i..]
Ny dyly yntev vdunt wy dim o ge[v...]
MERch g6edy bedydyer yny v[.]
seith ml6ydd ny dyly vy[ne]t yn [..]
Or pan aner itheu yny vo deudegm[...]
y dyly uot urth noe y | that Oe deud[e..]
ml6yd allan y dav bronnev a | chedor [e.]/

Peniarth 39 65r

nei. Ac y blodeuha ac yna y | bydd oed ydy y
rodi y wr. ac o hynny allan kyny | chaffo 6r
y dyly 6edu yr | eidi ac ny dyly uot 6rth noe[86]
y | that. onyt ef ehun ae mynn. ac ny dy/
ly y tat talu amobyr tros y verch onyt
ehun a vyd rodyat arnei Canys pop ro/
dyat ar wreic a dyly talu y hamobyr
ony chymer veicheu. ar y dalu y | gan y
nep y roder ida6 ⁋ O d{er}uyd d6yn g6re/
ic lathrut o | dy y | that hyt yn ty arall
ac yno kyscu genthi. G6r y | ty h6nn6
a | dyly talu y hamobyr ony chymer
veicheu arna6 y gan y g6r ae duc
yn llathrut ⁋ yn | y deudeg | ml6yd y
dyly gwreic vlodeua6. megys y | dy/

Peniarth 39 65v

wesp6yt vchot. ac oe deudeg | ml6yd hyt
y | ffedeir | ar | dec y dyly vot hep ve<i>chogi
ac oe ffedeir | bl6yd | ar | dec allan hyt y deu/
geinml6yd y dyly ymd6yn. Ac o hyn{n}y
allan Ny!d | a galanas arnei. ac ny!d | a
ll6 arnei. Na bo plant iddi kanys dieu
⁋ na | byd idi
Pwy bynnac a | uyno
g6du mab yn gyureithia6l Nyt
reit ida6 y wadu yny dyccer ida6
yn gyureithia6l gyss6yn. Canyt reit
y nep attep yn anolo. kanys anolo

---

[85] Sic.
[86] e wedi ei newid yn d.

y6 pop peth ny bo kyureitha6l Pa
wreic bynnac a vynno mab yn gyure/
itha6l. val hyn y mae idi y d6yn.
Dyuot hi ar mab hyt yr egl6ys y bo

Peniarth 39 66r

y wyd<v>a yndi. a dyuot hyt ar yr alla6r
a dodi y lla6 deheu ar yr alla6r. Ar kre/
ireu. ar lla6 asseu ar ben y | mab. Ac y
velly tygu y duw yn | y blaen ac yr all/
a6r honno. ac yr kreirieu da yssyd ar/
nei. Ac. y vedydd y mab. Na rygreus
tat ygallon mam y mab hwnnw.
Namyn y g6r. ar g6r ym kallon i Y/
velly y dylyir d6yn mab y gymro
⸿ Ac val hyn y dylyir dwyn mab y all/
tut : dyuot hyt yr egl6ys y kymero
ef y douyr | ss6yn ae vara efferen yndi
ac yna y d6yn ida6 ynteu Megys y
dy6esp6yt vchot ⸿ yna y | mae ia6n
yr tat g6neuthur vn o deu | peth. Ae
kymryt y mab yn gyvreithia6l ae

Peniarth 39 66v

y wadu yn | gyfreithia6l. Os y wadu
a | vynn. Ia6n ida6 dyuot. hyt yr | egl/
6ys a dy6edassam ny. vchot. a | do/
di y la6 | deheu ar yr alla6r ar krei/
rieu a vo arnei ar | lla6 asseu ar be{n}n
y mab. Ac y velly tygu y duw yn | y
blaen. ac yr alla6r honno. ac yr
kreirieu da yssyd arnei ac yr g6r
ae g6ahan6s ef o | greydiageth tat
a mam. Na rygreus ef y mab h6n/
n6 ygallon y wreic honno erioet.
ac nat oes dauyn oe waet ynda6
onyt. o adaf ⸿ O d{er}uyd yda6 ynteu
keissia6 oet am y l6 Ny dyly oet hyt
trannoeth. O d{er}uyd idi | hithey. keiss/
iaw oet y geissia6. kreirieu. Ny dy[87]

Peniarth 39 67r

dyly oet namyn tri dieu. | Ca!ny | dyly
hi geissia6 kreirieu namyn y kym6t
e hun. ⸿ O deruyd y dat g6adu mab

---

[87] Sic.

o genedyl g6edy dyccer ida6. Ny eill
h6nn6. kaffael tat vyth g6edy hy/
nny. Sef achaws yw hynny y vam
ae d6c ef yn | gyfreithia6l y tat ae g6/
adws. ac wrth hynny ny eill hitheu
y dwyn ef y dat arall eilweith vyth
y tat ae gwadws ynteu yn gyfre/
ithiawl. Ny byd cardychwel ynteu
byth. Ar hwnnw dracheuyn kanyt
ad6na k{yfreith} a | wnel. Y mab hwnnw we/
ithion wrth genedyl y vam y bydd
y vreint ac o | llad ef dyn : genedyl y
uam a dal deuparth yr alanas. ar

Peniarth 39 67v

trayan arnaw ynteu y llofrud. Ac [.]
lledir ynteu. kenedyl y vam a dy[..]
deuparth y alanas a hwnnw yw
vn o dri dygyngoll kenedyl. Arall
yw be darffei y wr lad arall a me/
ichia6 o genedyl y llofrud ar yr al/
anas a | chyn talu yr alanas dwyn
or vam y llofrud y dat arall. y G{yfreith}
a | dyweit pan!yw y genedyl a veich/
6s ar yr alanas bieu y | thalu o deu
acha6s o wneuthur y gyulauan
tra vu ef ar eu breint wy. ac o dy/
lyu talu or nep a | veich6ys. Try/
dyd yw o | rodir. kymraes y alltut
a | bot mab idi or alltut. a | lladd dyn

Peniarth 39 68r

[..o]nau: deuparth yr alanas a da6
[..] genedyl y uam ar trayan ar y
llofrud. A hynny wrth na!d | oes ge/
nedyl tat ae talo. A hwnnw a | el6ir
yn warthec deuach. 6rth vot yn
dir diueichieu ar y gwarthec hy{n}/
nny Canys a | g6arthec y telit pop
tal gynt Y deu vab redyrassam[88] ni vch/
ot. vn verint[89] ac vn werth. ac vn sar/
haet ynt a bonedic kann6yna6l. Mab
deol!ef a vyd. a mab diodef. Sef yw
mab deolef. Mab a dywetto y wreic
ar y | thaua6t leu<e>ryd y vot yn vab y

[88] Sic.
[89] Sic.

wr. Ac nas dycko yr dygyn. hwn/
nw a | ellir y wadu pan vynher. Mab
diodef y6 mab a dycko gwreic y | wr
yn gyureithia6l. Ae diodef or gwr heb

Peniarth 39 68v

y wadu vn dyd a bl6ydyn. Ny e/
ill y wadu o hynny allan. byth. Ac
o deruyd y h6nn6 g6neuthur kyf/
lafan. Ny ellir y wadu yn yr yg
kany wadut yn yr ehag. 6rth y vot
yn vab diodef. kyt boet. brenhin
a | uo tat y vab alltudes ae wadu oho/
na6. alltut vyd y mab. Os alltut a
wata mab kymraes bonedic kan/
n6yna6l vyd y mab. kanys wrth
ureint y vam vyd pop mab g6edy
g6ater ¶ Tat a eill g6adu y vab
trannoeth g6edy dywetto y gyfla/
uan trosta6 os mynn. ¶ O | d{er}uyd y tat
rodi da er meithrin mab. Ny dyly
y wadu o hynny allan. kanys try/
dyd kymeryat y6 ¶ O deruyd mar6

Peniarth 39 69r

y tat
ithue
bei b
gant
llw
byd
o. or
wyd
awa
g6yd
bra6t
Ny ei
keuy
Rac
ly ne
dy g
y ma

Peniarth 39 69v

g6er
yn cre
ys

dat
er. o
ran
eissir
Ny ell
6ady
kyur
it. Neu
n y dy
hun
y vam
Neu
ryt.
yme

Peniarth 39 70r

rir. kymryt or penkenedyl d6ylaw
y mab y r6g y d6yla6 ynteu. a rodi
cussan ida6. Canys ar!wyd kyren/
nyd y6 cussan. A g6edy hynny rodi
llaw deheu y mab. yn llaw yr hynaf
or g6yr ereill. a | rodi o h6nn6 gussan
ida6 ac yuelly o la6 y la6 hyt ar y
g6r di6ethaf Ꝗ Ony byd pen/
kenedyl vn g6r ar hugein. o. oreu/
g6yr y genedyl a | chymryt y | mab
or g6r a | uo yn lle yr argl6yd. er/
byn y la6 deheu. ae rodi yn llaw
y g6r hynaf or g6yr hynny. a | ro/
di o | h6nn6 gussan idaw. Ae gym/
ryt o h6nn6 y mab yn | y lla6 deheu.
ae rodi yn lla6 yr eil g6r hynaf
a rodi o h6nn6 gussan idaw heuyt.
Ac y uelly o law y law hyt ar y

Peniarth 39 70v

gwr diwethaf. Ꝗ Her6yd gwyr po6/
ys o!ny byd na | that na | phenkenedyl
degwyr a | deugeint. ae kymer. ac ae
Ꝗ gwatta
Pwy bynnac a | uynno.
g6neuthur cyuar. Jawn yw
idaw rodi bot wrtha6 a | chyuar/
vot a | llau ae gilyd. A g6nelo/
nt hynny y gad6 yny darffo y | ma/
gyl. Sef y6 y | magyl. xii. er6
Sef y6 messur yr er6. Tri hyt
y gronyn heid yn | y uotved. Teir

modued yn llet y balyf. Tri llet
y balyf yn | y tr<o>ytved. Petwar
trotved yn | y uyrrieu. viii. yn | y ve/
ieu. deudec yn | y gesseilieu. vn ar
bymthec yn yr hirieu. A G6ialen

Peniarth 39 71r

kyhyt a honno yn lla6 y geil6at. ac
ynteu ym!laen ~~y rerth~~ yr ychen. Ar
yscur perued yr hirieu yn | y la6 ac a
gyrrhaydo gan hyt y ureich ae wi/
alen y6 deu eironyn yr er6 .a. xxx.
y honno y6 y hyt. Ɑ] ar er6 gyntaf yr
amaeth. Ar eil yr heyrn ar tryded yr
eitheuic tewarch. ar pytwyred yr
eitheuic g6ellt. rac torri y ieu. ar
bymet yr geil6at. Ac y uelly y kerda
yr erw o o!reu. y oreu. yr ychen. eithyr
na | thorir yr ieu y rygtunt hyt di6eth/
af. Ɑ] A g6edy hynny er6 y | g6yd. A
honno a el6ir kyueir cai<r>nad.[90] A hyn/
ny vn 6eith yn | y vl6ydyn. Ɑ] O d{er}uyd
vdunt mynnu g6ahanu. g6edy dar/
ffo yr magyl. wy a allant os | mynna
nt

Peniarth 39 71v

ony byd amot a r6ym. Ɑ] O d{er}uyd kav
dol ar ychen a | mar6 vn or ychen pa
adoet pynnac ae dycko. Ja6n y6
caffael y er6 ohona6. Ɑ] ac o amheu/
ir y | perchenna6c ry gaffael kam y g/
antha6 ef or ych. kreirhaer. hyt
na | doeth y gam ef wrtha6. a honno
a | el6ir er6 yr ych du. Ɑ] kyt g6neler
kyuar ac ych Nac nat ef yr lla6r a | ch/
aeu dol arna6. ac nat ardo na chylc
na deu. Ny dyly kaffael dim. Ɑ] O d{er}/
uyd bot ychen claf. ae o uri6. ae o
beth arall. Ja6n yr perchenna6c ky/
nnal penn yr ieu Ɑ] O d{er}uyd y dyn my/
nnu gwerthu ych or kyuar y kyua/
r6r. ida6. Ny dyly y werthu yny dar/
ffo y gyuar Nae drafnidyra6. Ac.

Peniarth 39 72r

[90] Ansicr, i neu r wedi ei ysgrifennu yn ysgafn uwchben y goes ganol.

os g6erth. cyn | oet vn | dyd kyn
kaffael y er6. kolli y er6. ac os
g6edy kaffael y er6. Cynnal pen
yr ieu. ꝙ Pa6b bieu d6yn y defny/
dyeu y eredic. Nac ych vo na heyrn
Na ffetheu ereill. a | uo ida6. G6edy
del pop peth. attadunt yr amaeth
ar geilwat bieu cad6 y rei hynny
yn di6all a | g6neuthur vdunt cys/
tal ac yr eidunt ehun ꝙ y geil6at
a dyly kaeu ar yr ychen val na | bo
ry gyuig arnadunt. ac O d{er}uyd
dr6c vdunt yn hynny o uessur ef
bieu eu talu. Neu ynteu y lw na
wnaeth vdunt waeth noc yr eida6

Peniarth 39 72v

Ny dyly yr amaeth na | thaflu yr ych/
en. Nac eu briwa6 ac os bri6 talet
Neu wadet Yr amaeth a dyly kymor/
th y geliwat[91] o dala yr ychen. ac ny
dyly ell6g namyn y deu vyrry6ys
Gwedy darffo y gyuar pa6p bieu
kyrchu y defnydyeu atta6 adref. kar/
thur na march llyuyn. Ny heniw o
gyureith Ny dyly neb dodi gorrescur
ar ych nep hep y gannyat. ony byd
amot Neu ewyllys O deruyd bot
amrysson am dregar edrech yr e/
rw yr amaeth ae dyfnet ae llet ac
wrth honno g6neler y ba6p cystal ae
gilyd O deruyd bot amrysson y r6g

Peniarth 39 73r

deu gyuar6r am dir g6yd ac ar/
all ffaeth ar neill yn mynv eredic
yg6yd ar llall heb y | uynnv. Ja6n y6
ida6 eredic yr llall y tir a vo gan/
tha6. onyt amot ae duc
gantha6 ꝙ O deruyd bot amrysson
y r6g deu gyuar6rar neill yn my/
nnv eredic ymmell. ar llall yn agos
Nyny a | dywed6n. Na | dylyant vy/
net. Namyn yn | y lle y gallo yr ych/
en kyrrhaydu eu g6yd ac eu bu/

[91] Sic.

del6. yn eu kym6t yn wann uel
yn gadarn Y gyfreith a | dy6eid

Peniarth 39 73v

Na ellir kynnynnv ychen A uo yg/
hyuar heb ganyat y kyuar6r ka/
ny dyly nep kymynnv. Namyn yr
hynn a vedo. ac na med ynteu ar
hwnnw. Ny!ny a dy6ed6n
Na dylyir g6ystla6 ychen a uo yn | y
kyuar Rag eu hadauaela. kany dy/
ly nep g6ystla6. Namyn yr hynn a
vedo A h6nn6 ny med ynteu P6y
bynnac a wnel kyuar a gwedy
hynny kyuaru ac arall Ny!ny a
dywed6n dylyu bot yr ychen yn
y kyuar cyntaf. a | chyt g6nel
ynteu cant kyuar g6edy hynny

Peniarth 39 74r

ef a dyly cynnal penn yr ieu y bop
lle y g6nel P6y bynnac a wnel ky/
uar ac na del yn ywyd y eredic.
Na dyd Na deu y | bo hep dyuot. Ny/
ny a | dy6ed6n. Na dyly ef dim or a
arder hepda6. nac o uod Nac o gy/
mell y del Ny dylyir dodi na meir/
ch. Na chessic Na | g6arthec. cyflo. y
my6n aradyr ac o dodir 6y. kyt er/
chlo y kessic ar g6arthec Ny di6y/
gir ar meirch ~~hy~~ kyt hanffont wa/
eth wy ny diwygir ac ygyt a | hy/
nny Ny dyweid k{yfreith} dylyu vn
er6 onadunt onyt ~~yr~~ amodyr

Peniarth 39 74v

vdunt Ꝗ O d{er}uyd kyuaru ych
o dyn a d6yn yr ych yn lledrat
Nyny a dy6edvn. Na dyly ef
dala pen yr ieu. ac na dyly
cynnal vn er6 Ꝗ O deruyd ky/
uaru ych a bot yn well gant/
ha6 dodi arall yn | y le Ny!ny
a dy6ed6n. Na | dyly y | symuda6
ef hep ganyat y kyfar6yr
Ꝗ Ny | dylyir yr ychen agyua/
r6r ar y g6ellt eu symuda6

[92]Y llyvr hwnn a beris ho <ap> gr lloyd y
Lewys ysgolhaic o lann vynnydd
y ysgriuennv o ddethol y llyfrev
Gorev gorev ac a gauas ef

Peniarth 39 75r

y | r!ych hep ganyat y perchenna6
Ɑ] Ny dyly nep gymryt amaeth
arnaw ony 6ybyd gwneuthur
aradyr a | h6yla6 y heyrn. kanys
ef a | dyly g6neuthur yr aradyr
or hoel leiaf hyt y v6yaf. P6y
bynnac bieuffo yr heyrn. ef a | dyly
eu kyweiria6 yn dilesteir yr ama/
eth. ac yr geil6at. ac ny dylyant
vn kymorth Ɑ] Y geil6at a dyly
di6allu yr ievedon ar pestleu o
wdyn ac os hirwyd vyd y
tortheu bychein a | g6e<i>ll
y doleu O d{er}uyd y dyn holi
da o uenffic ~~Deudec~~ dy6edet

Peniarth 39 75v

yr ha6l6r vynet y da ymenfic
ar y dyn. ar dyn. ac ~~yn~~ enwi y
da. ac od | amheuir y uynet. bot ida6
diga6n ae g6yppo Ɑ] o<s> | g6adu a
wna yr amdiffynn6r. gater y
pra6 yr ha6l6r Ɑ] Os ef a dy6eid
yr amdiffynn6r. dioer ep ef ny
dylyaf .i. dy attep di or ha6l ys/
syd gennyt Sef acha6s nas
dylyaf y da a dy6edy di y uenn/
[93]Tri dyn y degemir vddunt ygnad
hyd ar ddeugein a varnno ac offei/
rad a managwr Effeirad a ddyly de[94]
degum crist ~~ygnad | a | dyly~~ a | mana/
gwr a | dyly y ddegued geinnawc
a | manaco

Peniarth 39 76r

fygya6 ymi Hwnnw a y | dy6
atati draegyven yn gk{yfreith}ia6l y ge/

[92] Llaw wahanol, 4 llinell tan ddiwedd 74v.
[93] Llaw wahanol, 6 llinell tan ddiwedd 75v.
[94] Ymgais i ddileu hwn?

nnyf heb ha6l. heb ara6ll arna6
nac yn | y ol ac wrth hynny y do/
daf .i. ar y G{yfreith} na | dylyaf .i. dy | wra/
ndaw di bellach am yr ha6l ~~ha~~
honno. ac os uy!vy <a>mheu .i. a
wney di y mae ymi diga6n a
g6yr vot yn wir a dyw<e>deis
Os adef yr ha6l6r hynny bit ar
a | gauas. Os g6adu a wna gat
y pra6 yr amdiffynn6r ⸿ Os ef

Peniarth 39 76v

a dyweit yr hawl dioer hep ef y
benffic a dywedy di y dyuot a/
dref. ny wadaf .i. y dyuot Y ben/
fic a | holeis innev Tydi ae treul/
est ef neu ae g6erthest. Vel na
elleist y gaffael ymi dracheuyn ac
o!d | amheuy | di hynny y mae ymi di/
ga6n ae g6yr ⸿ O!d | adef yr amdiff/
ynn6r hynny atveret y benfic dra/
cheuyn Neu a dewetto k{yfreith} amda/
na6. os | g6adu a | wna ~~g6at{er}~~ gat{er} y pr/
a6 yr hawl6r. Sef a | dyweit yr am/
diffynn6r. Dioer hep ef y da a dywe/
dy di arnaf a!y dreulya6. or teu di
minnev ae teleis y | ti val y dy6a6t k{yfreith}

Peniarth 39 77r

ac o!d | amheu wedy hynny y mae ymi
diga6n ae g6yr ac w<r>th hynny y do/
daf .i. ar y G{yfreith} na | dylyaf .i. dy | waran/
da6 di bellach am yr hawl honno ⸿ O!d | a/
def yr ha6l hynny bit ar a gauas.
[*Testun Saesneg mewn llaw* s. *xv*^{2}]

Peniarth 39 77v

[95]Or ymdda d6y wrageth ac na bo neb
gyd ac 6y a dyuod deu 6r yn eu herbyn
a d6yn trais arnunt ny ddi6gir vddu{n}t
or bydd vn dyn gydac 6y yr | y | uy!chan/
ed onyd beich keuyn | uyt ny chollont
ddim oy eu | hya6n Or d6c g6r g6ra/
ic yn llathrud ae hatal gyd ac ef
hep wneuthur yaun iddi hyd hym

[95] Llaw wahanol tan ddiwedd 78v.

pen y seith ni6arna6d hyd ym pen
y bl6yddyn ny ddyly g6neuthur
ya6n iddi yna hagen y dyly g6byl
oy hya6n. O d{eruyd} y | ddyn lladd ki
kyndeirawc ae holi or perchenawc
a dywedudud nad oedd gyndeirawc
ar neb ae lladdawdd yn proui y bod

Peniarth 39 78r

ef a ddyweyd y dyly y broui os digawn Se[.]
val y provyr y ryweled yn ymladd a | chw[n]
neu yn ymlid dynyon neu gwed!y knoi
y dauod ac o gwelir hyny arnaw ryd vy[.]
y lad ∴ O d{eruyd} dala dyn mywn brwydr
a bod gwyr deu arglwydd yn | y ddaly y ky[.]/
taf a ddotto y law arnaw arglwydd hw[...]
bieu ∴ Os gwyr vn arglwyd vyddant y
kynta a ddotto y law arnaw hwnw
bieyudd y arveu ae ysbeil oll kany
ran kyffreith yn | y lle hwnw ∴ O d{er}uyd
gwneuthur kam yn oes arglwydd neu
aghyffr a gwedy hyny marw yr argl/
wydd hwnw a | thebygu or arglwydd
a ddel gwedy ef dylyu o!honaw ef ko/
sbi y dyn am yr aghyffr hon{n}o Nys dyly
sef achos nas dyly wrth na ddyly ef
gosbi nam!yn <a | wneler> yn | y oes ehun

Peniarth 39 78v

O d{er}uydd y ddyn gwneuthur agf yn o[e.]
arglwydd ac am yr agf hono gorddiw[o]
or arglwydd meicheu ar yr agf hon[o]
a | chyn oed y tal marw yr arglwydd
hwnw yr arglwydd a | del gwedy ef
bieu kymell y vechni ar tal kanys
dylyed y tat oedd hwnw ∴ O d{er}uydd
y dri dyn neu bedwar kerdded y gyd a
brathu o vn y gilyd o!naddunt ae vr[a]/
thu yr Eil weith nev y drydedd we[.]/
[.th] dirwyvs vyddant yr arglwydd y
[rei] a oeddynt yn oddrych ar y vrathu
[am] nas diferasant a gweled y bra/
[thu] yn eu gwydd ac ny byddynt
dirwyvs yr gweled y brathu vn
[waith] kany wyddynt yn [...] bod yn | y
[vryd] y vrathu y brath kyntaf [ar]

Peniarth 39 79r

[96]O deruyd y dynyon hela pys/
god a dyuod dynyon 6rth y lla/
dd a | mynnv ran or pysga6t h6y
ae dylyant. ony deruyd y dodi
ar 6ydyn neu vacheu. ac o
deruyd nys dylyant Teir
gorssed brenhina6l yssyd ia/
6n y bod. Gorssed argl6yd
a | gorssed esgob. a go<r>ss[ed]d ab/
bat. Pob vn onadunt a | dyly/
ant daly y gorssed tr6ydynt
eu hun. O deruyd y | 6r vn ona/
dunt g6neuthur kam y 6r y
llall ny dyly nev[97] onadunt g6/
neuthur ia6n namyn yn | y
orssedd e hun

Peniarth 39 79v

O deruyd y 6r yr argl6yd g6/
neuthur cam y!gorssed yr esgob
nac aed ohonei heb 6neuthur
ia6n ac velly g6r yr esgob yg/
orssed yr argl6yd ac velly g6r yr
abbad yn | y gorssedeu ereill Yr ar/
gl6yd a dyly da yr esgob pan vo
mar6 eithyr g6iskgoed yr egl6/
ys ar llystreu ar tir. Ac y sef ach/
a6s y dyly pob da heb perchen/
a6c d[..e]ith brenhin y6 Ny dy/
ly ef hagen o da yr abbad nam/
yn y ebedi6. kanys kyt boet ma/
r6 yr abbat y clas ar kanon6yr
ae dyly ef. Pob dadyl or a vo y
ryddunt ehun ygneit or clas
a dyly barnu udunt. Pob dadyl

Peniarth 39 80r

or | a | uo y r6ng abbat ac ar!gl6yd
ygneit yr argl6yd a dyly bar/
nu ygyt ac 6y O deruyd bot
deu argl6yd a llu gan bob vn
onadunt yn vn 6lad a dyuot
dyn y geissia6 ystyn ar beth ag/
hyuodedic <ac> ar dir nyt rodd eu

---

[96] Llaw wreiddiol yn ôl.
[97] v wedi ei gywiro i b

rodd ac nyt ystyn eu hystyn
O deruyd y vab ychel6r rodi y
vab ar vaeth ar vab | eillt [a]rgl6/
ydd o genad ohona6 talu da ag/
hyuodedic ny dylyir kymryt da
aghyuodedic nac my6n tal nac
ygwystyl onyt na bo dim am/
gen ar y hel6 Sef y6 da aghyf/
odedic da ny aller y gych6yn ffo/
rdd y myner

Peniarth 39 80v

O d{er}uyd y dyn mynet y he/
la a | dechreu ell6ng ar eni/
ueil pa | ry6 enuieil bynnac
vo. a | chyuaruot. c6n segur
ac ef ae lad y c6n kyntaf
ae kyuodes. bieu. onyt k6n y
brenhin vydant rei segur. a
llyna hyt y dyly yr hel6yr kyn/
taf bot yr aniueil ar y medy/
ant [ae] hardel6 yny ymchoy/
lo y h6ynebeu parth ae tref.
ae k6n ar y hel6 a | chyt bo y | k6n
~~he~~ yn hela ac ynteu g6edy ym/
ada6 ae g6n ny dyly dim kyt
ys | llado y k6n ef nys | keiff na/
myn y neb bieiffo y k6n segur
O d{er}uyd y ffordya6l ar y fford

Peniarth 39 81r

gwelet aniueil a b6r6 ergyt ida6 ae
a | maen ae a saeth. ae vrathu ryd
ida6 y erlit yny gordi6edo. g6edy
hynny. ac nyt ia6n ida6 y saethu
nae ymlit onys medyr y ar y fford.
P6y bynnac a | uyno hely pysga6t
a | chyuodi pysc o!hona6 ae ymlit. ac
or ymlit of[98] mynet y pysc yn r6yt
arall o gyfreith y kyntaf ae kyuo/
des y pysc. bieuvyd. Deu [....]yc
uyd dir6y yn llys. ac yn llan
os mam egl6ys ac uchella6c
vyd: o ymlad a | 6neler o uy6n
myn6ent. Pedeir punt ar dec
a delir. Os o vaes y nodua. seith

---

[98] Sic.

punt. a | delir. haner y punoed

Peniarth 39 81v

a da6 yr abat. Os k{yfreith}ia6l vyd
ac egl6yssic a llythyra6l. ar
hanner arall a | da6 yr effei/
rieit ar kan<on>n6yr a v6ynt yn
g6assanaethu du6 yno. y ry6
ran honno. a uyd r6ng yr a/
bat ar kannon6yr or ymlad a
6nel yna6d6yr a | gymer6ynt
na6d y gan yr abbat ar effeiri/
eit. Ac velly y | rennir pob peth
or [....] o. offr6m. ac nyt alla6r
na neb arall: O ymlad a | 6neler
yn llys. lle y bo eistedua brenhin
distein a diga6n bot yn ha6l6r.
Os yr ymlad6yr ny | ch6ynant
kanys torri tagnef y llys y6. Ny
disgyn caml6r6 o ymlad onyt

Peniarth 39 82r

tr6y tystolyaeth ny aller y lly/
ssu. a | tyster tr6y ymha6l.
O ymlad a 6neler y | my6n nod/
ua. g6aet. neu gleis a | sseif yn
tystolyaeth yr abat. neu yr eff/
eireit tr6y breint egl6yssic yr
abadoed. Or byd ymlad yn llys
pennyda6l y brenhin dir6y
pob vn ohonunt heb 6ady o
vn ohonunt yn erbyn y gilyd
nac yn erbyn y distein [....] ph/
unt vyd. os o vaes yr llys y
byd. teir punt vyd. Or palla
reith y neb yn g6adu ymlad:
dir6yus uyd megys na | 6attei
dim Diu6yn dir6y dreis mor6/
yn. y6 g6ialen aryan. a | ffiol eur
a | chla6r eur mal y dy6esp6yt

Peniarth 39 82v

am eu messureu yn niv6yn [s..]
haet y brenhin. Di6yn dir[..]
ymlad y6 deudeg mu D[i]/
vwyn dir6y ledrat y6 kys/
s6ynya6 lledrat ar dyn a g6/

adu ohona6 yn da ar dauod
a gossot reith arna6 ae phal[l.]
lleidyr kyuadef. kan pall6ys
y r[e..t] g6irion oe be{n}n ehun [..]
d[..a6]t ny delit dim yn | y | la6 ny
chauat dim ganta6 deu!deg [..]
dir6y arna6 Ny ellir kym[e..]
dyn egl6ysic y 6rtheb y neb o
vaes y senedd or kameu a [dy]/
6etter. arn{n}a6 [.]ri ry6 vreint y[.]/
syd breint annyana6l. a breint [s6]
ydd. a breint. tir